

Lavrica
ALBANIJA
1994

lipavski glas št.29

september '94

SLIKA NA NASLOVNICI

Pri Materi božji v Lógu.
V Jpavi.

Romanska cerkev Log pri Vipavi, posvečena Materi božji tolažnici žalostnih

Avtor: FRANZ KURZ pl. GOLDSTEIN leta 1844

Original hrani: Narodni muzej Ljubljana

Nekaj podatkov o sakralnih objektih na tleh sedanje cerkve, povzetih iz obširnega zapisa prof. zgodovine Franca Kralja, v 1. številki LOŠKEGA ZVONA iz leta 1982.

Po ljudskem izročilu sega začetek svetišča v Logu že v stari vek. Na tem mestu naj bi že v Teodozijevem času (394) stala kapelica.

Prvič se cerkev v Logu jasno omenja 6. junija 1430. To cerkev naj bi leta 1461 baje požgali Turki.

V lepem zgodnjebaročnem slogu grajena cerkev je nastala okrog leta 1620, kar dokazujeta vrezani letnici v zunanji steni desnega zvonika (1619) in v steni prezbiterija (1622).

Avtor slike na naslovnici je opravil preslikavo notranjosti celotne cerkve v letih 1842-44.

V letih 1867-1874 je cerkev dobila današnjo podobo. V cerkev gre 4000 ljudi.

VSEBINA:

Iz naše preteklosti

Hranilnica in posojilnica v Vipavi	stran	1
Kratek sprehod skozi zgodovino vipavske knjižnice	stran	3
Tradicija sejmov v Vipavi	stran	7

Predstavljamo vam

Virgil Šček v II. svetovni vojni	stran	10
Vitez Anton pl. Lavrin	stran	13

Iz naše KS

Kaj v Lanthierijev grajski kompleks	stran	15
Vipava - občina	stran	17

Kulturni dogodki v Vipavi

Vipavska zdravica Sloveniji	stran	18
Vipava 1894 v letu 1994	stran	18
Vipavska trgatev	stran	22
Proslava ob 1600-letnici bitke pri Frigidu	stran	23
Veličastna in pretresljiva slovesnost v Logu	stran	24

Iz Cuio

Priprava sladke mize	stran	24
Učenci CUIO v šoli v naravi	stran	25

Za dom in družino

O jeziku	stran	26
Slovenska prisega iz leta 1661	stran	29

Odmevi

Vremensko poročilo	stran	30
Kje pa vas čevalj žuli	stran	40

HRANILNICA IN POSOJILNICA V VIPAVI

Hranilnica in posojilnica v Vipavi se je širila v zgornjem delu Vipavske doline, od Žvanutov, Lozic, do Vrhov-Velikega polja, Vrabč, Razgurov; do Planine, Dolenj, Ustja, Šturij, vse do Kovka, Cola in Podkraja.

Prvi žig hranilnice in posojilnice v Vipavi iz leta 1896.

V zapisniku prve seje načelnštva z dne 15. septembra 1896. je vidno, da so bili prvi člani načelnštva hranilnice in posojilnice Vipava: Matija Erjavec iz Vipave, Anton Uršič iz Št. Vida (Podnanosa), Ivan Lavrenčič iz Vrhpolja in Josip Ferjančič iz Budanj.

Na tej seji so sporočili, da je posojilnica vpisana v zadrugni register dne 12. septembra 1896. z odlokom cesarsko-kraljevega deželnega trgovskega sodišča z dne 8. septembra istega leta.

Določili so vpisnino za nove člane, ki so dobesedno glasi tako: "Določila se je vpisnina za novo vstopivše člane po 30 kr. vpisnine, po 30 kr. upravnine, po 20 kr. na poroštvo in 50 kr. na vknjižbe". Letne obresti so bile na hranilne vloge po 4.5%, posojila so dajali na poroštva po 5.5%. Določili se dalje, da se sprejme kot hranilne vloge od 10. novembra 1896 najmanjši znesek 1 florint.

Kot zanimivost naj omenim tedanji pisarniški inventar, ki sestoji iz: "ene mize, šestih do osmih stolov, enega razpredelnika za akte, enega pisalnika, 1 kase (blagajna), uravne deske, svetilnice in sploh kar se neobhodno potrebuje". Iz tega je razvidno, da za razsvetljavo pisarne niso uporabljali

sveč, marveč svetilnico, kot jo imenujejo v inventarju, verjetno je bila to oljenka ali pa že petrolejka.

Za nove člane sprejmejo 1. oktobra 1896 Ivana Bukoviča, mizarja v Vipavi, Karla grofa Lanthierija v Vipavi in Petra Vartola, upokojenega župnika v Št. Vidu. Uradne ure v hranilnici so bile vsako sredo od 9.-12. ure. Zapisali so tudi: "Pri kasi se uporabijo oboji ključi!". Že takrat so dobro skrbeli za varnost posojilnice. Vsi zapisniki sej načelstva in občnih zborov so napisani dokaj kratko. Po večini so v njih imena in priimki posojilojemalcev, znesek posojila ter njihovi poroki.

Na rednem občnem zboru hranilnice in posojilnice dne 7. februarja 1897 se je povečalo število članov v načelstvu, ki so jih enoglasni izvolili vsi prisotni člani. Novi člani načelstva: Ivan Lavrenčič, posestnik v Vrhpolju, Josip Ferjančič, posestnik in

III. Seja načelstva dne 1. avgusta 1897

Način: d. br. Ivan Tomazič in Jos. Ferjančič

Zapisnik govori o seji 10. septembra

Članstvo se sestoji iz 14 članov

1. Ivan Bukovič	35.
2. Kar. Lanthierija	20.
3. Pet. Vartola	20.
4. Jos. Ferjančič	100.
5. Ivan Lavrenčič	100.
6. Jos. Ferjančič	20.
7. Jos. Ferjančič	20.
8. Jos. Ferjančič	20.
9. Jos. Ferjančič	20.
10. Jos. Ferjančič	200.
11. Jos. Ferjančič	500.
12. Jos. Ferjančič	170.
13. Jos. Ferjančič	1000.
14. Jos. Ferjančič	1000.

M. Erjavec

Ivan Lavrenčič

Jos. Ferjančič

Zapisnik iz 16. seje načelstva 1. avgusta 1897.

župan v Budanjah, Janez Demšar, župnik v Št. Vidu, Ivan Tomažič, kovaški mojster v Vipavi in Mirko Perhavec, posestnik v Vipavi. Za preglednika računov sta bila

izvoljena č.g. Anton Žnidaršič, kaplan v Vipavi, in g. Franc Silvester, trgovec v Vipavi, kot namestnik. Za naše pojme naj bi bili tedanji člani načelstva upravni odbor in pregledovalca računov nadzorni odbor.

XXVII) I. seja načelstva 2. januarja 1898

Parociji: V. g. Matija France v Uršič, Jos. Zepjančič

1	Josipovi Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
2	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
3	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
4	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
5	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
6	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
7	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
8	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
9	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
10	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
11	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100
12	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	100

Antoni Kraljevič
Jos. Zepjančič

Zapisnik iz 1. seje načelstva 2. januarja 1898.

Člani novega načelnštva so bili po večini posestniki. Med njimi je bil župnik iz Št. Vida in kovaški mojster iz Vipave. V tistem času so imeli kovaške mojstre, obrtnike, za bolj cenjen poklic. Izdelovali so razne izdelke za domačo rabo in okrasne predmete, podkovali konje, vprežno govedo in zdravili živino.

Po ustanovitvi hranilnice in posojilnice in še dolgo potem so imeli težave pri obračunavanju s starim in novim avstroogrskim denarjem, s florini, imenovanimi tudi goldinarji, po naše zlatimi dinarji in novejšimi kronami. En florin (gulden), srebrnik, je imel 100 kreuzer (krajcarjev) ali po naše križarjev, ta denar je bil v obtoku od 1848.-1916. leta. Najnižja enota tega denarja je bil 1/4 krajcerja. Obstajali so najnižji kovanci za 1/4, 1/2 in 5/10 krajcerja. Po 1892. letu je prišla v obtok še krona, srebrnik, ki je imela 100 hellerjev. Hellerje so pri nas imenovali po domače vinarji, to pa ne zaradi tega, ker je bilo tod dosti vina, marveč po glavnem mestu Avstroogrške Dunaju (nemško Wien).

Po letu 1892 je bila krona poleg goldinarja novo plačilno sredstvo vse do konca svetovne vojne oz. do razpada Avstroogrške monarhije. Krona je veljala sto hellerjev in

ti kovanci so bili za eden, dva, deset in dvajset hellerjev. Dalje je bil še srebrni kovanec za dve in pet kron in zlatniki za deset, dvajset in sto kron. Ob tem so bili v obtoku tudi papirnati bankovci za eno, dve, pet, deset, dvajset, petdeset, sto in tisoč kron.

Kakšne nagrade so bile za delo pri hranilnici, nam kaže zapisnik občnega zbora pod točko IV. od 2. maja 1901. Tam je zapisano naslednje: "Glede nagrade poslovdnje sklene se na predlog obravnave seje z dne 4. marca 1900, da se doplača za prešlo leto doplačilo 10 kr. ter stalne nagrade za bodoče leto 800 kron. G. Bratovži dodeli se kot preg. namestniku za njegovo delovanje za 1900 100 kron in vse dotedanje."

Iz tega vidimo, da je imel poslovdja v 1901. letu 800 kron plače. Gospodu Bratovžu so kot pregledniku namestniku za opravljeno delo dali nagrado 100 kron. Verjetno je on po večini sam opravljal nadzor računov oz. poslovanja. V tej IV. točki, kot tudi v drugih zapisih pišejo, da so za vsa dela dajali samo nagrade, to bi danes smatrali kot plačo za minulo delo.

Zapisnik

IX odborove seje hranilnice in posojilnice v Vipavi dne 2. septembra 1901.

Parociji: V. g. Matija France v Uršič, Jos. Zepjančič

Zapisnik zadnje seje se prečita in potrdi.

Priloge za posojila rešile so se nastopim:

1	Jos. Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	500
2	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	300
3	Jos. Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	3000
4	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	60
5	Jos. Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	35
6	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	140
7	Jos. Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	30
8	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	800
9	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	1300
10	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	300
11	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	300
12	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	300
13	Jos. Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	80
14	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	1600
15	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	3500
16	Antoni Kraljevič, Kranjska ulica, 1898	400

Antoni Kraljevič
Jos. Zepjančič

12. 9. 1901
Antoni Kraljevič

Zapisnik iz 9. seje odbora hranilnice in posojilnice v Vipavi dne 2. septembra 1901.

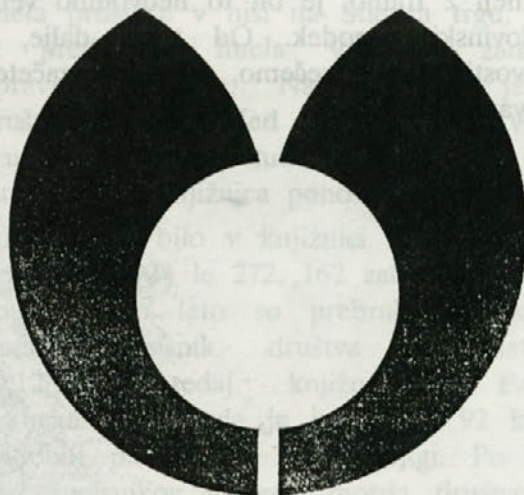
V zapisniku od 4. novembra 1902 piše, da se pregledniku računov dodeli letna nagrada 80 kron, odborniku, ki pomaga na uradnih dnevih, se določi letna nagrada 100 kron. Že pred štirimi leti pa so sklenili, da se plača čistilki za pospravljanje pisarne, kurjenje in druga dela do novega leta 1897 znesek 2.50 florina in za prihodnje leto 1 florin na mesec.

Na IV. seji načelstva hranilnice in posojilnice 1. IV. 1900. član načelstva predlaga: "Naj se onim dolžnikom, ki so tudi člani slapenske posojilnice več ne podaljša zapadnih posojil - sprejeto." Iz tega odstavka je razvidno, da so si nekateri člani hranilnice Vipava istočasno ali že poprej izposojevali tudi pri slapenski hranilnici.

V začetku dvajsetega stoletja in pozneje ni šlo grofom tako dobro kot nekoč, zato je tudi vipavski grof Karel Lanthieri prosil za posojilo pri vipavski hranilnici. Dodelili so mu ga 3. septembra 1902 na vknjižbo v znesku 40.000 kron. To je bil takrat zelo velik znesek, ako primerjamo posojilojemalce, ki so si izposojevali od 20 kron do največ nekaj sto kron. Najnižji izposojeni znesek je bil samo 6 florinov, posojilojemalca M. I. iz Orehovice. Zelo redki primeri najetega posojila so bili okrog 500 do 1000 kron. Edini takšen

izjemen primer, ki ga je najti v zapisnikih je poleg grofa še Hinko Grabrijan, sorodnik vipavskega dekana Jurija Grabrijana, ta si je sposodil 12.000 kron.

V tem sestavku je zajeto obdobje delovanja hranilnice in posojilnice Vipava v času od ustanovitve do 1903. leta.

Sedanji znak HKS - Hranilno kreditna služba Vipava.

Naslednica te prve hranilnice in posojilnice je sedanja HKS - hranilna kreditna služba, ki posluje v Vipavi, ima številne podružnice in še danes drži tradicijo, da daje ugodne obresti in dobre kreditne pogoje.

Franc Cerovšek

Viri: - Arhiv hranilno kreditne službe Vipava
- Austria münzkatalog Wien.

KRATEK SPREHOD SKOZI ZGODOVINO VIPAVSKE KNJIŽNICE

14. avgust 1864 - grad Zemono pri Vipavi. Višek poletja, vročina, v zraku slovesnost in pričakovanje. Okrog gradu je zbrana velika množica ljudi. Prišli so od vsepovsod: od Gorice, spodnje Vipavske doline, s Krasa, iz zgornje Vipavske doline, največ jih je iz Vipave in bližnje okolice. Med njimi so tudi slavnostni gostje na čelu z grofom Lanthierijem. Srečamo dr. Bleiweisa, dr. Costo, tedanjega ljubljanskega župana, dekana Jurija Grabrijana in vso ostalo eminenco tedanje Vipave.

Tajnik "Južnega sokola" zapiše v svojo letno poročilo: ...povsod narodno slovensko življenje, povsod prijazno sprejetje, brezkončno gostoljubje, petje, ples...

Predsedniku čitalnice, dekano Juriju Grabrijanu, izročijo brhke Vipavke z gospo Majerjevo na čelu lepo vezeno zastavo.

Začenja se slovesnost odpiranja Vipavske čitalnice - 13. čitalnice na Kranjskem.

Veliko "besedo" zvečer odpre dekan Jurij Grabrijan, za njim ima govor dr. Bleiweis, sledi mu dr. Costa ter ravnatelj vipavske

šole Hiti. Slovesnost poživlja vipavski pevski zbor pod vodstvom učitelja Hribarja, odigrajo tudi prizor iz "Wilhelma Tella". Sledi slovesen ples do poznih večernih ur. Slovesnosti so trajale dva dni.

Za Vipavo, ki je bila v tem času pomembno avstro-ogrsko upravno mesto ob meji z Italijo, je bil to nedvomno velik zgodovinski dogodek. Od tedaj dalje, z gotovostjo lahko rečemo, beležimo začetek delovanja knjižnice.

večine slovenskih ljudskih knjižnic. Kakšna je bila ta vipavska knjižnica, koliko knjig je štela, kje se je nahajala, tega z gotovostjo ne vemo. Sliko take knjižnice nam lahko da še do danes ohranjena društveno-prosvetna knjižnica v Podragi iz sredine prejšnjega stoletja, ki so jo Podražani znali skrbno očitovati do današnjih dni. Priča nam, kako skrbno so zbirali vse slovensko.

Iskanje podatkov me je pripeljalo do

Vipavska čitalnica (l.1903).

Čitalnica ni pomenila samo prostora, kjer so hranili knjige in revije, to je bil središnji kulturni prostor, kjer so se shajali ljudje, ki so radi brali, peli, poslušali dramsko vezano besedo. Čitalništvo na Slovenskem je pomenilo živahno društveno življenje, ki je združevalo literaturo, poljudno znanost, gledališko in glasbeno umetnost ter telovadne spretnosti. Vse to se je razcvetelo po letu 1857, ki ga nekako štejejo za konec Bachovega absolutizma. Med narodno prebujevalnimi sredstvi so posegli seveda najprej po literaturi, zato štejejo ta čas za začetek

gospoda Franceta Kralja, župnika na Slapu, ki dobro pozna cerkvene arhive na Primorskem. Opozoril me je, da so v vipavskem cerkvenem arhivu zapisniki "Izobraževalnega društva Vipava" iz let 1904-1926 in zapisniki "Zveze katoliških izobraževalnih društev v Vipavi" iz let 1904-1912. Obe društvi sta imeli številno članstvo in njihuni predsedstvi sta se redno sestajali. Vsako leto sta društvi imeli občni zbor, ob katerem je nastal vedno natančen zapisnik. Ti zapisniki so danes dragocen vir podatkov za društveno in družabno življenje tistega časa.

Iz poročil na občnih zborih vidimo, da sta obe društvi imeli svojo knjižnico. Iz zapisnikov Zveze katoliških izobraževalnih društev je razvidno, da je imel vipavski dekanat svojo dekanijsko knjižnico.

Najprej pogledimo zapisnike "*Izobraževalnega društva Vipava*". Društvo je bilo bolj laične narave. V letnih poročilih občnih zborov je vsakokrat podano poročilo knjižničarja, ki so ga na občnem zboru volili in potrjevali. Posebej sem zasledila navedena pravila oz. Poslovnik ID 12.5.1904, ki določa delokrog knjižnice. Zanimivo je pogledati nekaj teh pravil:

45. Knjižničar mora skrbeti za red v knjižnici. Vpisati mora po številkah vsako novo knjigo v glavni zapisnik in na vsako delo pritisniti društveni pečat! Voditi mora tudi zapisnik o izposojenih knjigah.

46. Knjižničar poroča o svojem delovanju odboru na občnem zboru.

47. Kadar je knjižničar zadržan, nadomešča ga tajnik ali tajnika namestnik.

Posebej je navedeno opozorilo, naj knjig ne "kvarijo", ker so drage! Poškodovane knjige so vsako leto skrbno vezali.

Knjižnica je štela od 400 do 500 knjig, letno so nakupili od 10 do 30 izvodov knjig. Vse to so vpisovali v inventarno knjigo.

Poleg knjig je knjižnica imela tudi revije. Naj naštejemo nekatere naslove: Mladika, Bogoljub, Katoliški misijonar, Goriška straža, Gospodarski list, Rast, Čolnič in še kakšno. Za bralce je bila odprta ob ponedeljkih zvečer ob pol osmi uri, pozneje tudi ob nedeljah (1924).

Knjige so izposojali tako, da so večje, obsežnejše izposodili za en mesec, ostale pa po presoji knjižničarja. Občasno so delali inventuro. Inventura iz leta 1910 je pokazala, da se v knjižnici nahaja 414 knjig z naslednjo vsebino:

pesništvo	24
leposlovje	235
znanstvena dela	110
nabožne knjige	19
zgodovinske	26

Med knjižničarji so omenjeni: Ivan Krhne, Matej Vurnik, Francka Fabčič. Knjižnica je imela prostore v hiši na Starem trgu, kjer je pred leti imela Vinarska zadruga upravne prostore. Nahajala se je v društveni sobi. Med I. svetovno vojno društvo ni delalo, tudi knjižnica ne. Šele leta 1919 je knjižnica ponovno odprta.

Po vojni je bilo v knjižnici manj knjig in sicer leta 1924 le 272, 162 zabavnih in 110 poučnih. To leto so prebrali 235 knjig. Zadnji zapisnik društva je datiran 20.12.1925, tedaj knjižničarka Fabčič Francka poroča, da je izposodila 92 knjig, pridobili pa so dve novi knjigi. Po tem letu zapisnikov ni več, morda društvo ni moglo več delovati zaradi porajajočega pritiska s strani Italijanov.

Posebej bom omenila še "*Zvezo katoliških izobraževalnih društev*" v Vipavi. Ohranjeni so zapisniki občnih zborov od leta 1904-1912. Iz teh zapisnikov je razvidno, da so ob nekaterih kulturnih dejavnostih (imeli so kar močno igralsko skupino, ki je ob večjih praznmikih vedno nastopala: npr. Miklavževanje, pustovanje) gojili tudi knjižnico. Omenjeni so trije knjižničarji: v letu 1904 g. Rafael Premrl, v letu 1906 g. Kromar, v letu 1908 Andrej Lavrič, omenjen je še Ivan Vidrih iz Podrage.

Kupovali so leposlovne in poljudnoznanstvene knjige, posebna skrb je veljala prepisovanju iger, dramskih besedil, že takrat omenjajo aparat "hektograf", s katerim so razmnoževali določene tekste.

Knjižnica je občasno skrbela za poučna predavanja (o kletarjenju, sadjarstvu, živinoreji). Odprta je bila po nedeljski "veliki maši". Takrat se je v njej zbralo kar veliko "Tržanov".

ČAS PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

V povojnem času začne knjižnica z organiziranim delom leta 1947. Tedaj se je nahajala v takratni osnovni šoli, v prostorih šolske kuhinje. Delovala je pod okriljem

Prosvetnega društva Vipava. Vodil jo je g. Šček Ivan, poznejši glasbenik in skladatelj, tedaj še mlad dijak. Knjige so delno kupili, delno so jih darovali Vipavci.

Kdaj se je preselila v "biljardno sobo" v Hribovi hiši, ne vemo natančno. V zapisniku PD "Drago Bajc" iz Vipave iz leta 1958 lahko vidimo, da ima tedaj 900 knjig, od teh:

530 leposlovnih
200 mladinskih
33 pesmi
65 dramskih besedil
50 strokovnih knjig
22 političnih

Šteje 189 članov, od tega jih 64 aktivno bere in obiskuje knjižnico. Tedaj je kot knjižničarka delala Pobjo Jožica, sedaj Marc Jožica.

Leta 1960 člani PD "Drago Bajc" vneto iščejo nove prostore za preselitev knjižnice, ker so bili tedanji vlažni in neprimerni za hrambo knjig. Predlagajo, da bi se vipavska in ajdovska knjižnica združili v eno, ker bi lažje nabavljali knjige in organizirano delali. To leto dela kot knjižničarka Danila Bratina, leta 1961 prevzame skrb za vipavsko knjižnico Delavska univerza v Ajdovščini in knjižničarka postane Elka Šček, ki dela tudi v ajdovski knjižnici. Kmalu se ji pridruži tudi Nada Kostanjevic, ki dela kot marljiva in priljubljena knjižničarka do leta 1967.

Tega leta ustanovi občina Ajdovščina s posebnim odlokom samostojno kulturno ustanovo Lavričevo knjižnico v Ajdovščini. S tem dobi občina Ajdovščina osrednjo matično občinsko knjižnico, ki ima nalogo skrbeti za mrežo izposojevališč na območju občine. Tako postane vipavska knjižnica eno od izposojevališč (tedaj edino!)

Viri:

1. Prijatelj Ivan: Slovenska kulturno-politična in slovstvena zgodovina, Ljubljana 1956, II. zv.;
2. Florjančič Ana: Doba čitalnic in taborov na Goriškem (maturitetna naloga);
3. Zapisniki: "Izobraževalnega društva Vipava" 1904-1926;
4. Zapisniki "Zveze katoliških izobraževalnih društev v Vipavi" 1904-1912.

Od leta 1925 dalje se organizirana knjižničarska dejavnost ni mogla nadaljevati, ker je italijanska oblast zatirala slovenski jezik. Slovenski jezik je postopoma izginjal iz naših šol in vrtcev. V šolah in uradih

Septembra 1967 zaposli Lavričevo knjižnica novo strokovno moč Ano Pavlin. Takoj, ko sem v jeseni tega leta nastopila službo, smo prevzeli skrb tudi za knjižnico v Vipavi. Zaradi vlage in mraza je bilo nujno treba poiskati nov prostor. Našli smo ga v prostorih bivše vipavske občine (sedaj KS Vipava). Po preselitvi leta 1968 smo vse gradivo ponovno vpisali v inventarno knjigo, izdelali abecedni in UDK stvarni katalog, ga postavili po UDK sistemu in uvedli prost pristop do knjig. Tako leta 1969 kaže knjižna zaloga 1627 knjig, novih nabavljenih 183, število bralcev 350 (novih 76) obisk 1675, izposojenih knjig pa 3063.

Podatki iz naslednjega leta kažejo, da je knjižna zaloga iz leta v leto naraščala za približno 200 do 300 knjig letno, temu primerno in zaradi redne odprtosti knjižnice, pa se je večalo tudi število bralcev in izposojenih knjig. Danes vipavski bralci lahko izbirajo med 12.000 knjigami. Vmes se je knjižnica še dvakrat selila in sicer najprej iz občinske hiše v prostore OŠ v združenem domu, leta 1974 pa smo knjižnico preselili v adaptiran prostor na Trgu v Vipavi. Knjižnica redno posluje, odprta je trikrat tedensko in število bralcev in prebranih knjig kaže, da so Vipavci pridni in zvesti bralci.

Želim, da bi knjižnica v novih prostorih še naprej napredovala in prerasla v ustanovo, ki bi bila na voljo Vipavcem vsak dan, da bi v njej lahko prebrali kakšno revijo, uživali ob literarnem večeru, skratka postala sestavni del kulturne ponudbe v Vipavi!

Ana Florjančič

je bil uradni jezik italijanski. Iz učnega zapisnika italijanskega otroškega vrtca v Vipavi leta 1933 je zanimiva pripisana izjava italijanske otroške vzgojiteljice Adele Sembianti, ki je bila navdušena nad

znanjem italijanskega jezika slovenskih otrok, ker so program odlično izvajali v italijanskem jeziku. Zato je v zapisnik dodala še svojo izjavo: "La prossima generazione e 'nostra'" (Prihodnja generacija je naša).

Zaradi takega stanja je treba v tem času posebno poudariti narodnostno vlogo takratnega vipavskega dekana Ignacija Breitenbergerja, ki je v tem času kulturnega zatiranja slovenskega jezika znal iz dekanijske knjižnice ponuditi Vipavcem slovensko literaturo in jih učil ohraniti ljubezen do nje. Vseskozi je učil verouk v slovenskem jeziku, jim nudil pisano besedo s slovenskimi knjigami, primernimi za njihovo starost. Posebno skrb je namenjal dobri domovinski in moralni vzgoji. Svoje knjige iz dekanijske knjižnice je rad

posojal našim staršem in starim staršem ter mladini in jim s tem širil kulturno obzorje, ki ga v italijanskih šolah naši ljudje niso mogli dobiti. Njegovo čtivo je bilo edino dosegljivo, saj so prenehale s svojim delom slovenske knjižnice in knjižne založbe razen izjem. Zato se knjigam iz tiste dobe še danes pozna, da so bile zelo čitane - tudi pri svečah, petrolejkah in ognjiščih. Na ovitkih in straneh so še vidni odtisi težkih kmečkih rok.

Tisti, ki smo doživeli in preživeli tiste čase, smo še danes hvaležni našim prednikom in cerkvenim dostojanstvenikom, da so takrat posvečali tako skrb ljubezni do jezika in domovine. Brez njihovega dela se slovenski jezik na naših tleh ne bi mogel ohraniti do danes.

Elka Šček, Magda Rodman

TRADICIJA SEJMOV V VIPAVI

Vipava je s pravicami trga pridobila tudi pravico do sejmov. Kot trg je prvič omenjen l. 1376. Sejmi so bili živahna gospodarska dejavnost, življenju in delu v Vipavi so dajali poseben utrip. Posebno živahni so bili v času Avstrije in Italije. Znani so bili štirje sejmi in sicer pustni, velikonočni, bendimski in Šmunov sejem.

Pustni sejem je bil na pustni ponedeljek. Takrat so v Vipavo pripeljali Pivčani kole za trte, ti so bili jesenovi ali vrbovi. Furlani so ponujali pomaranče in igrače za otroke ter tekstilno metražno blago, caih, klot, cvilh, platno, kotenino. Posebnost so bili Rezijani s svojo robo. Štanti so bili postavljeni na trgu pred staro šolo in po vseh ulicah okoli župne cerkve pa vse do Krhnetove gostilne in naprej.

Na ponedeljek pred Veliko nočjo je bil **velikonočni sejem**. Tokrat so prodajali letno blago, kuhinjsko posodo in orodje, kot so kose, grablje, kusje, metlice in metle. Posebno metlice so imele večnamensko uporabnost. Z njimi se je pralo vso vinsko in kuhinjsko posodo, posebno kotle za polento se je z njimi dalo dobro očistiti. Čistilna sredstva so bila pesek, pepel, kis in sol. Metlice so delali iz sirka, metle pa

iz metlarja. Zanimivo je vedeti, da so z metlicami škropili trte z modro galico v času, ko ni bilo še hrbtnih škropilk. Ena metlica je na sejmu stala četrto lire, v Postojni pa že eno liro. Tudi dišeči kift je na sejmu stal eno liro. Gospodarji in očetje so na sejmu kupovali svojim sinovom fouče in pipce, da bodo z njimi šli v bendimo. Fouči so se prodajali tudi po liro. V tistih časih je veljalo pravilo, da "ni tržana brez fouča u varžeti". Dekleta so si na tem sejmu kupila tudi kaj lepega za urejen prihod v cerkev k velikonočni službi božji.

Sejmi so bili lepo razporejeni na vse leto, v hudi poletni vročini pa jih ni bilo. Naslednji je bil šele v septembru. Ta je bil imenovan **bendimski** in je bil vedno drugi dan po malem šmarnu, 9. septembra. Ta sejem je dal poudarek ponudbi vinske posode¹ in vsega, kar je v zvezi z vinogradom in trgatvijo. Tako ni manjkalo "klal, brntačov, ršjet, kuošov, vrn, sodov, plaunikov, naf in žežel". Z vsemi temi lesenimi pripomočki se je prišlo do dobre vinske kapljice. Trgovci so prišli iz Črnega Vrha in od drugod. Obutev so pripeljali iz Mirna.

Glavni in največji je bil *Šmunov sejem* na dan godu sv. Simona in Jude 28. oktobra. To je bil čas pred zimo, zato so se prodajala zimska oblačila, tople nogavice, copati in metražno blago za zimske obleke. Kramarji so prišli od blizu in daleč. Nikoli ni manjkal "ringlšpiler", da je razveselil otroke. Zelo reden je bil domači obrtnik iz Vrhpolja, oče Tekcov. V Vipavo je pripeljal razne šape, motike, fouče in drugo poljsko orodje. Imel je stalno mesto pred zvonikom cerkve sv. Štefana. Sicer pa je svoje izdelke pripeljal tudi ob nedeljah in jih prodajal po nedeljski maši. Rezijani brusači so bili stalni gostje tega sejma. Italijanski trgovci so prodali Rezijanom velike količine raznega blaga prav zato, ker so ti znali slovensko. Velike firme iz Udin, Pordenona, Carnie so to dobro izkoristile. Dogovor je bil tako hitro sklenjen in dobiček se je delil med oboje. Na Šmunov sejem so bili "štanti" razporejeni drug ob drugem od izvira Lipce pa vse do župne cerkve. Na sejmu so svoje delo opravili tudi "mešetarji", ki so se trudili, da pri kupčijah niso ostali praznih žepov.

Po ustnem izročilu so Vrhpoljci prodali Tržanom Šmunov sejem za eno nafo vina, zato se je Vrhpoljecem prijel vzdevek "nafriji". Šmunov sejem je bil v Vipavi vse do prihoda fašistov v Rim. Po tem času so ga italijanske oblasti prestavile na naslednji dan, ker so na dan sv. Simona imeli sami slavje. S tem premikom je sejem žal izgubil tudi svojo tradicijo in pomen. Da bi se ta premik malo omilil, so italijanske oblasti dovolile v Vipavi živinske sejme vsakega dvajsetega v mesecu. Prej so bili živinski sejmi samo dvakrat v letu na dneve glavnih sejmov, velikonočnega in Šmunovega.

Kako živahno je bilo na šmunov sejem v Vipavi, beremo v knjigi *Zadnji lutrovci na vipavskem*, ki je izšla leta 1930 pri Edinosti v Trstu.

"Pred kakšnimi tristo in tridesetimi leti je bilo, svetega Simona in Jude dan. Sonce se je že bližalo kraškim vrhovom, vendar so njegovi topli žarki še begali preko lenih vrhov zelene Vipave, ki se je takrat kakor danes vila med bujnimi nasadi svoje doline. Strme stene sivega Čavna so se

zlatile v čudovitem lesku, ki je prenikal prozorno sinje nebo. Božji mir je ležal nad pokrajino.

Ta dan je bil v vipavskem trgu običajni sejem. Ali šunder se je že podel; sejmarji so se že odpravljali proti domu, njihove glasne skupine so se razhajale po prašnih cestah in kamenitih poteh na vse strani, gor po strmih vijugah proti Colu, lepo po ravnem proti Ajdovščini, gor ob Močilniku, ki priskaklja izpod visokega Nanosa, a se v dolini skoro izgubi v močvirnatem svetu. Povsodi si jih videl, tu glasne tam resno molčeče može in ženice, kako so izginjali zdaj v orumeneli gošči, zdaj zavijali krog trtnih nasadov, ki so se šopirili v živordeči jesenski obleki.

V trgu samem so domači in tuji kramarji že pospravljali blago, kar ga jim je bilo še ostalo. Ta in oni je že natovoril svoje živinče ter jo mahnil v večji družbi proti daljnemu domu, ker noč ima svojo moč, posebno v nevarnih časih. Drugi zopet so se razšli po krčmah, kjer je kajpak vladalo živahno vrvenje. Tu se je ustavil marsikateri sejmar pa tudi domačin in vmes so posedali hlapci in uslužbenci iz Lanthierijeve graščine. Ob dolgih mizah so sedeli in bokal zlate vipavske kapljice je krožil med njimi po stari navadi naših dedov in pradedov.

Vipava v onih časih gotovo ni bila prav isti trg kakor je danes, ali lagal bi, če bi dejal, da se je njeno lice od tedaj v bistvu kaj mnogo spremenilo. Bila je že takrat dolga naselbina hiš, ki so se ob podnožju nanoških razrastkov vrstile ob važni trgovski cesti.

Vrnimo se in zavijmo v prvo krčmo ter prisedimo k družbi resnih bradačev, ki imajo očitno važne pomenke. Po večini so tržani, to se pozna že po njihovi noši, ki se odlikuje od kmetiške, kakor je v navadi v bližnji okolici oziroma na bližnjem Krasu. Obrtniki, rokodelci, trgovci so, ki se zdaj po vročem semanjskem delu oddihujejo pri kapljici čudotvornega »zelenca«

Ljudje so se na te sejme navadili in večje nakupe načrtovali že vnaprej za dneve sejmov. Od sejma do sejma so varčevali denar. Sejmi so nudili priliko za prodajo živine kakor tudi drugih kmetijskih pridelkov. Sejmi so zbirali vso "žlahto" skupaj, zato ni manjkalo ženitovanjskih pogodb.

Pok. Alojzija Žorž, rojena Hrib, ki je bila ena izmed hčera znane Hribove domačije iz Podrage, je pripovedovala, da je njen oče hčerkam večkrat naročal: "Poberite rožje in očistite vinograd do pusta, pa boste dobile denar za pustni sejem". Za dobrega gospodarja je veljal le tisti, ki je vinograd obrezal in očistil do pusta. Tako je bilo povezano delo z zaslužkom, zabavo ter nakupom. Vipavske gostilne, ki jih je bilo takrat kar štirinajst, so poskrbele za harmonikaše ter povečale ponudbo hrane in pijače. Petje se je slišalo že popoldan pa vse do poznih nočnih ur. Po II svetovni vojni je bilo tudi semanjih dnevov vse manj. Trgovski posli so se usmerjali drugače, opuščale so se stare navade. Tudi živinski sejmi so se iz Vipave preselili v Ajdovščino.

V času številnih sejmov v Vipavi ni manjkalo obrtnikov. Premogla je tri moške brivnice, tri kovačije, dva kolarja, dva kleparja, nekaj mesnic, tri sedlarje in več šivilj, krojačev in čevlarjev. Kifelci in krofi so dišali kar iz treh pekarn. Kože so strojili v Drufovi in Štrancarjevi strojarni. Premogla je tudi kamnoseka in štiri mizarje. Tudi "rožarca" je izdelovala doma cvetje in ga prodajala. Vse je preživelo, seveda eni bolje, drugi slabše. Ljudje so dnevno iskali preživetja, posebno v času Italije. Zato ni bilo nič čudnega, če so vsi štirje mizarji kukali skozi okna delavnic, ko

je pozvonilo zadnjo uro. Vsi so namreč pričakovali isto stranko in zaslužek za isto krsto. Velikih in hitrih zaslužkov je bilo malo, vsaj za poštene in pridne. Veliko vlogo je igrala konkurenca in "krdiht" (dober sloves). In če je bil "krdiht", je bil tudi "froht" (zaslužek za prevoz blaga).

O življenju na sejmi so mi pripovedovali še živeči Vipavci, ki so sami kot otroci hodili na te sejme in so se jim živo

vtisnili v spomin. Posebno se spominjajo druženja ljudi, ki so ta dan posvetili nakupom, zabavam, obiskom, torej drug drugemu in zato ni manjkalo družabnosti. Žal nas je sedanji način življenja oropal toplih medsebojnih stikov, da ne pozna več sosed sosedu. Posebno hudo je v večjih mestih. Hvale vredno pa je, da se predvsem na podeželju le nekaj premika in prebujajo in se stare navade spet oživljajo. Tudi Vipava se trudi, da bi vsaj malo tega vzdušja priklicala iz zgodovinskega spomina in lahko rečemo, da ji to tudi uspe. Povečala se je ponudba blaga, izbira hrane in pijače. Številni novi privatni lokali vseh vrst in nove obrtne delavnice, ki so se v zadnjem času odprle, prebujajo podobo stare Vipave v njeni lepi naravni legi. Čez leto se v njej zvrsti kar nekaj lepih kulturnih prireditve, ki nam nudijo kulturno doživetje in prijetno počutje. K temu pripomorejo tudi prireditve na gradu Zemono pri Vipavi.

Za boljše medčloveške odnose pa je nujno, da zapremo televizijske sprejemnike in zaklenemo avtomobile v garažo ter se podamo peš do cerkve, prireditve, gostilne ali bližnje turistične točke, da bomo imeli več prilike srečati soseda in ga pozdraviti ter z njim sproščeno pokramljati.

Magda Rodman

VIRGIL ŠČEK V DRUGI SVETOVNI VOJNI (III)

Zaradi bolehnosti in fašističnega preganjanja se je Šček koncem leta 1940 poslovil od župnije Avber in se umaknil v Trst. Tudi tam ni imel miru. Večkrat je moral na zagovor k Grazioliju, dokler mu niso fašisti zaradi njegove preteklosti in ponovnega poseganja v politične zadeve prepovedali bivanje v Trstu.

Tako je Virgil Šček prišel maja 1941 v Lokev pri Divači, kjer je župnikoval podpisani Tone Požar. Tožil je, da nima kam iti, ker ga Italijani preganjajo, zaradi bolehnosti (pet operacij že) pa ne more upravljati župnije. Poleg vsega je bil brez sredstev in brez pokojnine. Ponudil sem mu, da se naseli pri meni. Z veseljem je sprejel ponudbo. Nastanil se je v lokavskem župnišču in tam ostal sedem let do predzgodnje smrti 6. julija 1948.

Kot župnik sem iz Lokve upravljal tudi Bazovico, nato Divačo ter hodil na univerzo v Padovo k izpitom na profesuro. Zato sem bil pogosto zdoma. Šček me je vedno požrtvovalno nadomeščal, posebno v težki bolezni med drugo svetovno vojno. V jeseni 1942 sem poklical slikarja Toneta Kralja, da je poslikal lokavsko cerkev z

izvirnimi slikami verske in narodnostne vsebine trpečih Primorcev. Šček je krepko pomagal z nasveti. Ob nedeljah je imel prvo mašo z redno duhovito pridigo. Rad je tudi spovedoval, čez dan obiskoval cerkev in zbrano molil brevir.

Bila je druga svetovna vojna. Italijanske okupatorje so zamenjali Nemci. Pri nas doba NOB, komunistične revolucije in strahovlade. Šček se je vedno živo zanimal za vse javne zadeve doma in v svetu. Ob polomu Jugoslavije je Italija zasedla Ljubljano, Grazioli je postal visoki komisar za Ljubljansko pokrajino, priključeno Italiji. Tedaj so se mu šli 3. maja 1941 pokloniti predstavniki vseh slovenskih političnih strank. Zahvalili so se fašistični Italiji, da jih je vključila v svojo državo. Tedaj se je Šček zgrozil in vzkljknil: "Kolika zaslepljenost! Vsi ti naši voditelji so s to izjavo postali politični mrtveci. Ljudstvo jih bo zapustilo, postali bodo generali brez vojske. Komunisti bodo pa to temeljito izrabili."

Šček je imel o medvojnih razmerah pri nas na Primorskem svojo jasno zamisel. Menil je, da bi odpor proti okupatorju morali organizirati tisti, ki so poklicno usposobljeni, to se pravi, oficirji nekdanje jugoslovanske vojske pod političnim vodstvom slovenskih narodnih strank. Ker pa so oboji odpovedali, so odpor vojaško in politično organizirali komunisti. Šček je odločno odklanjal domobransko sodelovanje z okupatorjem, za primorske Slovence nesprijemljivo. Odkrito je podprl OF, ker je bila za Primorce edina oblika upora proti napadalcu. Tretje možnosti žal ni bilo. Šček je dobro vedel, da OF vodijo komunisti v revolucijo, verjel pa je obljubam voditeljev OF, da bodo po vojni ustvarili take razmere, da bo slovenski človek na Primorskem svobodno zadihal tudi v verskem oziru. Vedel je tudi, da ogromna večina primorskih partizanov ni bila komunistično usmerjena, marveč, da so se borili proti tujcem iz narodnostnih razlogov. Umek Ivan, ki je leta 1944 padel

v Cerknem, je bil npr. najbolj veren in narodno zaveden fant v Lokvi. Zato smo duhovniki na Primorskem po svojih močeh pomagali našim fantom. V našem lokavskem župnišču smo v kleti skrivali pakete za fante v hribih, ker si nihče drugi v Lokvi ni upal hraniti jih spričo Nemcev, ki so imeli vojaško posadko v vasi. Skušali smo pomagati tudi domačim preganjanim ljudem. 18. september 1943 je bil "sodni" dan v Lokvi. Partizani so namreč sredi vasi ujeli in odpeljali s sabo nemškega vojaka. Razjarjeni Nemci so pridrli v vas, zgnali vse domačine, moške, ženske in otroke iz hiš na trg. Bali smo se najhujšega. Tedaj sem rekel županu Bašu: "Pojdiva pred vojake." Zaprotil sem za pogovor s komandantom čete. Ta je pristal. Rekel sem mu: "Vašega vojaka so odpeljali oboroženi ljudje, s katerimi vaščani nimamo opravka. Vsi tukaj stoječi domačini so popolnoma nedolžni. Dovolite torej, da se vrnejo domov." Tedaj sta pristopila še g. Šček in ugledni domačin Anton Muha, ki je hranil stari avstrijski križec. Stekel je pogovor, Nemci so se umaknili in ljudje so se vrnili na svoje domove brez posledic.

V marcu 1944 so mongolski vojaki v sklopu nemške vojske v Lokvi ušli k partizanom in odnesli tudi nemško orožje. Nemci so aretirali dva moža (Muha in Srebotnjaka) ter oba duhovnika. Odpeljali so nas v Sežano na vojaško policijo. Najprej so zaslišali mene: "Vi ste župnik. Poznate vse ljudi. Povejte nam imena komunistov in partizanov, s katerimi so se Mongolci povezali!" Odgovoril sem: "Vi dobro veste, da so komunisti nasprotniki Cerkve in vere. Kako bodo torej zaupali duhovniku svoje vojaške načrte in akcije? Saj me ne ubogajo niti za verske dolžnosti!" Nato so zaslišali Ščeka. Ta pa je vse obrnil v šalo. Rekel jim je: "Ko me je škof posvetil v duhovnika, mi je naročil: 'Ti, Šček, boš odslej moral kot duhovnik maševati, pridigati, spovedovati itd., nič pa ni ukazal da bom moral kdaj Mongolce stražiti.'" Splošen smeh. Proti pričakovanju so nas vse spustili domov.

Po kapitulaciji Italije so se na Primorskem obnovile slovenske osnovne šole. V Lokvi jo je vodil nadučitelj Avgust Praprotnik. Kot župnik sem učil verouk pa tudi v vseh razredih slovenski jezik. Po končani vojni 1945 sem bil izvoljen za tajnika prosvetnega društva Tabor. Vodil sem redne društvene sestanke, vodil igre in pevski zbor, organiziral večerni tečaj slovenskega jezika za odrasle fante (50) in dekleta (70), ki so imeli samo italijansko šolo. Pri predavanjih je pomagal tudi Virgil Šček.

Virgil Šček je ves čas ostro zavračal sodelovanje z okupatorjem. Prav tako pa je kritično gledal na OF in obsojal politične napake v Trstu, fojbe, vsako nasilje in nepotrebne likvidacije namišljenih "notranjih sovražnikov". Tako je npr. samo v Lokvi partija dala pobiti 13 domačinov, ki niso ničesar zagrešili, med temi 84 letno starko in 4 letno deklico. Edini namen teh likvidacij je bil pognati ljudem strah v kosti in si utrditi oblast. Ljudje so onemeli. Duhovniki ob teh zločinih nismo mogli molčati. Tako so lokavski fantalini v gostilni rekli: "Tudi Ščeka je treba ubiti, ker nič ne dela in ni narodno 'zaveden.'" Šček je nato v lokavski cerkvi leta 1944 imel po maši dve nedelji daljša govora, kjer je razložil svoje duhovniško in politično delo v prid primorskim Slovincem.¹

V duhoviti prisposodbi je razložil, kaj je bila OF: "OF je kakor veliki voz z vpreženimi konji. Voznik vabi: 'Vsi Slovenci pridite na naš voz, mladi in stari, verni in neverni.' Voznik - partija - pa ima vajeti in bič."

Ščeka so za nasvete spraševali odlični Slovenci: Mihael Toroš, apostolski administrator, France Bevk, Engelbert Besednjak, bivši poslanec in urednik Novega lista, Stanko Vuk, pesnik, in Boris Kraigher. Temu zadnjemu, ki je bil tajnik PNOO za Primorsko in pozneje notranji minister republike Slovenije, je Šček odkrito očital njegove politične napake v Trstu. Rekel mu je: "Tovariš Kraigher, vedite: Trst ni Vrhnika!"

¹ Prim. Virgil Šček, Pričevanje; v: Zaliv, Trst 1979, št. 1 in 2.

Še močnejša je bila izjava, ki jo je izrekel 15. septembra 1947 ob pariški mirovni konferenci, ki je potegnila nove meje za Slovenijo in Jugoslavijo. Šček je takole rekel: "V drugi svetovni vojni so bili tepeni vsi naši stoletni sovražniki: Nemci, Italijani in Madžari. Jugoslavija pa je bila med zmagovalci. To je bila edinstvena priložnost v naši zgodovini, da bi vsi Slovenci prišli v svobodno Jugoslavijo. Naši vojaki so se hrabro borili in osvobodili vse slovensko ozemlje, tudi Trst in Koroško. - Naši komunistični politiki pa so vse to v par mesecih zapravili. Tako smo izgubili Trst, Gorico, Koroško in Porabje - za vedno!"

Po priključitvi Primorske k Jugoslaviji se je odnos med cerkvijo in partijo vedno bolj zaostroval. Komunistična oblast je v Sloveniji med vojno in po vojni pobila nad 70 duhovnikov (od teh 14 na Primorskem), zaprla pa jih je nad dvesto.² Virgil Šček je bil zagrenjen in je zdravstveno hiral. V juniju 1948 je odšel v Ljubljansko bolnišnico na šesto operacijo. Po nekaj dneh je umrl 6. julija 1948. Z veliko težavo smo truplo prepeljali v Avber in ga tam 15. julija 1948 pokopali.

Virgil Šček je s svojim duhovniškim in narodnostno kulturnim delom pustil trajne sadove in odmeve na Primorskem.

4. junija 1978 so v Nabrežini pri Trstu poimenovali svojo osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom po Virgilu Ščeku. Na slovesnosti je bila navzoča Virgilova sestra Marica Šček - Kompara, ki je ob tej priliki v šolski veži odkrila bratov marmornat profil.

Ob stoletnici Ščekovega rojstva 1989 so bile na Primorskem razne spominske

slovesnosti: 18. marca je bil v župnijski dvorani v Komnu študijski dan posvečen Virgilu Ščeku; ob polni dvorani izobražencev so nastopili štirje predavatelji: Andrijan Pahor; Primorska v Ščekovem času, Tone Požar, Virgil Šček - človek in duhovnik, Marko Tavčar, Virgil Šček - politik in organizator in Peter Stres, Goriški krščanski socialci.³

Odbor krščanskih izobražencev škofije Koper in župnija Avber sta v nedeljo 22. oktobra 1989 priredili v Avberu ljudski tabor. V župnijski cerkvi je škof Metod Pirih vodil somaševanje in govoril o Virgilu Ščeku. Po maši je odkril spominsko ploščo na zunaji steni župnijske cerkve.⁴ Po maši je bil pred cerkvijo kulturni spored s predavanji Janeza Podobnika in Cirila Zlobca ter recitacijo treh vipavskih semeniščnikov. Pela sta oktet Srečka Kosovela iz Ajdovščine in moški zbor iz Avbera.

V Trstu že več let deluje slovenski Krožek za družbena vprašanja "Virgil Šček".

Profesorica Mirjam Kontestabile Rovis je napisala za filozofsko fakulteto v Ljubljani, Oddelek za zgodovino diplomsko nalogo z naslovom "Virgil Šček - poslanec v italijanskem parlamentu 1921-1923".⁵

Številni članki o Virgilu Ščeku so izšli tudi v raznih časopisih in revijah: Tretji dan, Družina, Primorska srečanja, revija 2000, Koledar goriške Mohorjeve družbe 1979, Koledar celjske Mohorjeve družbe 1990, Katoliški glas in Novi list. Vršila so se tudi razna spominska predavanja o Ščeku na tržaškem radiu, v katoliškem domu v Gorici in v Društvu slovenskih izobražencev v Trstu.

---

² Glej npr. Ljubo Marc, Črepinje, Celje 1994

³ Predavanja so izšla v reviji 2000, št. 46-47

⁴ Napis na plošči se glasi: "V tem kraju je v letih 1927 do 1940 deloval Virgil Šček (1.1.1889 - 6.7.1948). Zaslužnemu duhovniku in narodnemu voditelju ob stoletnici rojstva - škofijski odbor izobražencev in župnija Avber"

⁵ Ljubljana, februar 1994

⁶ Prim. pismo sestrama Bredi in Marici Šček.

⁷ Kar ni Bog - ni nič.

Sklep

Virgil Šček je bil klena duhovniška osebnost, pobudnik novih idej, uprt v bodočnost. Ponosen Slovenec, branilec verskih in narodnih svetinj, pri delu garač, v družbi prijeten sogovornik, poln humorja. V načelnih zadevah je bil premočrten in nepopustljiv. Hotel je služiti Kristusovi cerkvi in svojemu narodu. Bil je drugi Čedermac in drugi Krek primorskim Slovincem. O tem priča tudi njegovo zadnje pismo, duhovna oporoška velikega Slovenca:⁶

Tone Požar

Verujem trdno vase
kar me mati učila.
Ljubil sem slovenski narod.
Nisem iskal časti, ne denarja,
ampak le srečo našega naroda.
Nikdar nisem naroda goljufal,
lažnivo obljubljal.
Quod non est Deus - nihil est.⁷
Apostolska vera - granitna skala.

Virgil Šček

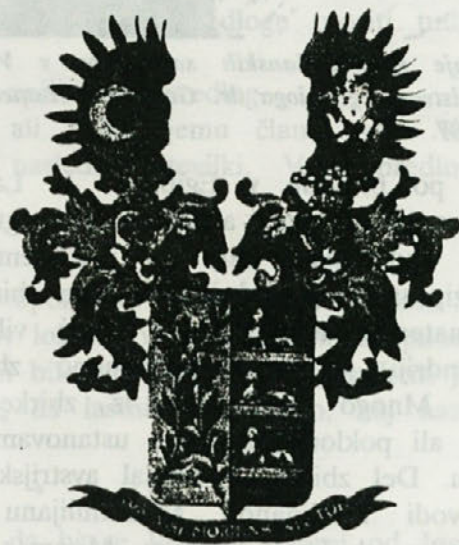
VITEZ ANTON pl. LAVRIN, DIPLOMAT IN ZBIRALEC STARIN V EGIPTU

Vipava je dala Slovincem več pomembnih mož, ki pa jih na žalost slabo poznamo. Med njimi so bili: Žiga Herberstein (rojenv Vipavi 1486, umrl na Dunaju 1566) diplomat in potopisec, Bernard Distel (rojen v Vipavi 1623, umrl v Tsinsnfuju na Kitajskem 1660) misijonar in raziskovalec Kitajske in Anton Lavrin (rojen v Vipavi 1789, umrl v Milanu 1869) diplomat in amaterski egiptolog. O življenju in delu slednjega pripoveduje manjša razstava, ki bo na ogled v stari šoli na trgu Pavla Rušta v Vipavi od 7.oktobra dalje.

Zanimanje kulturnih krogov v Evropi za staroegipčansko kulturo je povečal Napoleonov pohod v Egipt leta 1798. V dvajsetih letih 19. stoletja je francoski jezikoslovec J.F.Champollion razrešil hierogliffe in veliki evropski muzeji so začeli tekmovati v pridobivanju staroegipčanskih spomenikov. Pomembno vlogo pri zbiranju starin so imeli konzuli evropskih sil v Egiptu, ki so raziskovalcem od lokalnih oblasti izprosili dovoljenja za izkopavanja.

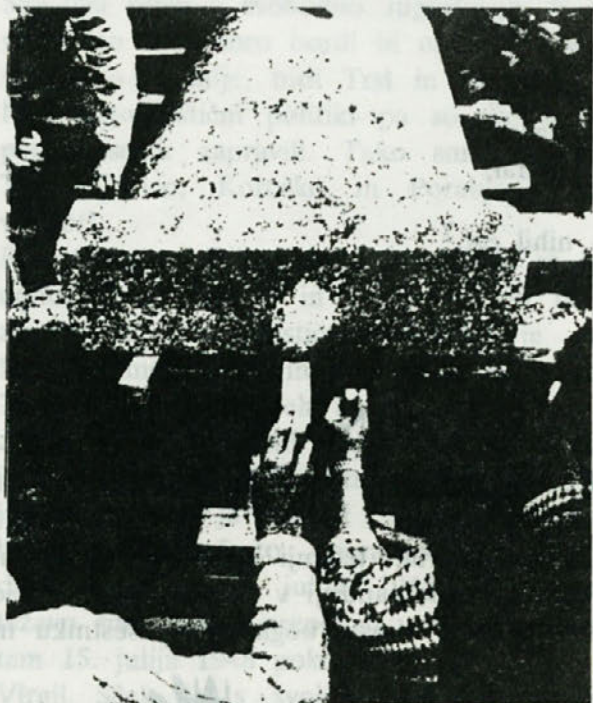
V tem prvem obdobju raziskovanj starega Egipta je stopil na pot egiptologije tudi

Anton Lavrin, tedanji avstrijski generalni konzul v Aleksandriji v Egiptu. Rodil se je leta 1789 v Vipavi bogatemu posestniku in

lastniku mlina. Ker so bili starši premožni, se je lahko šolal in končal študij prava na Dunaju leta 1816. Znanje tujih jezikov je bilo odločilno, da je kmalu dobil zaposlitev v diplomatski službi. Sprva je služboval kot konzularni uradnik v južni Italiji. Leta 1834 je postal avstrijski generalni konzul v Egiptu.

Na diplomatskem področju je med drugim uspešno posredoval v sporu med turško vlado in podkraljem v Egiptu. Za te zasluge je prejel številna odličja in avstrijski cesar ga je povzdignil v viteški stan. V grbu ima Lavrin dve oljčni vejici, tri egipčanske sfinge in latinski napis *Non nisi moriens mutor* (Samo mrtev se spremenim).

Odpiranje staroegipčanskih sarkofagov v Vipavi pod vodstvom egiptologa dr. Gottfrieda Hamernika leta 1987.

Takoj po prihodu v Egipt se je Lavrin začel zanimati za aleksandrijske grško-rimske spomenike, nato pa predvsem za staroegipčanske. Postal je navdušen zbiralec in amaterski arheolog. V svoji vili v Aleksandriji je zbral pomembno zbirko starin. Mnogo predmetov iz zbirke je prodal ali poklonil različnim ustanovam na Dunaju. Del zbirke je prodal avstrijskemu nadvojvodi Ferdinandu Maksimilijanu za egipčansko zbirko v dvorcu Miramar pri Trstu. Danes vse te spomenike hranijo v Umetnostnozgodov. muzeju na Dunaju.

Lavrin v svoji svetovljanski karieri ni pozabil na domovino in rojake. Tako je Lavrina lepo opisal slovenski misijonar in raziskovalec Nila Ignacij Knoblehar in ga imenoval "našega vrlega rojaka". "Zelo je

veren, kar se višjemu uradniku tem lepše poda, čim redkeje zasledimo vernost v tej vrsti mož. Ostal je vedno zvest Kranjec (Slovenec)". Lavrin sam pa je v pismu priloženemu pošiljki starin takratnemu Deželnemu muzeju v Ljubljani zapisal, da želi da bi se tudi rojaki seznanili z daljnimi ljudstvi. Tako je muzeju med drugim poklonil tudi poslikano leseno krsto z mumijo svečenika Isachtaja iz obdobja XXV. dinastije (okoli 650 pr. Kr.). V rojstno Vipavo je poslal dva kamnita staroegipčanska sarkofaga za družinsko grobnico. Ta dragocena spomenika so odkrili v grobnicah dvorjanov V. dinastije (okoli 2450 pr. Kr.) ob vznožju velikih piramid v Gizi. Spadata v skupino šestih do sedaj znanih podobno oblikovanih granitnih sarkofagov, ki imajo na zunanjščini upodobljeno stilizirano pročelje staroegipčanskih zgradb. Glede na današnjo postavitev na pokopališču v Vipavi je levi sarkofag pripadal pokojniku Raverju, ki je bil visok dvorni dostojanstvenik, desni pa pokojniku Junminu, ki je bil prvi kraljev sin, morda faraona Mikerinosa. Danes v njih počivajo prekopani posmrtni ostanki Lavrinovih staršev in mladoletnega sina Alberta.

Za delovanje na področju arheologije je Lavrin dobil več priznanj. Postal je član znanstvenoraziskovalnih društev v Atenah, Rimu in Ljubljani. Na dunajski Akademiji znanosti so prebrali in kasneje natisnili njegovi arheološki poročili iz Egipta.

Leta 1849 so Lavrina premestili v Bukarešto, kjer je ostal do začetka krimske vojne, nato se je vrnil na Dunaj in se po nekaj letih upokojil. Zaradi slabega zdravja se ni vrnil k svoji družini v Aleksandrijo, ampak se je preselil k sorodnikom v Milan, kjer je leta 1869 umrl in bil pokopan.

S pričujočo razstavo smo želeli iztrgati pozabi Vipavca, ki je bil v svojem času pomemben mož na visokem položaju v takratni evropski diplomaciji. Prav tako pa z Lavrinom Slovenci v tistem času nismo nič zaostajali za ostalo Evropo na področju raziskovanj staroegipčanske kulture.

Tomislav Kajfež

Iz naše KS

Novo vodstvo Sveta KS Vipava je bilo izvoljeno 29.5.1994.

Izvoljenih je bilo 11 članov. Zaradi raznolikosti dela v KS smo oblikovali naslednje komisije:

- gospodarsko-finančna komisija: Peter Vrčon - vodja, Jože Ferjančič, Matija Puc, Božo Jež;
- komisija za komunalne zadeve: Alojz Peljhan - vodja, Ivan Princes, Franc Koren;
- komisija za zdravstvo, šolstvo, socialo, okolje: Ivan Princes - vodja, Martina Naglost, Leon Kodre;
- komisija za kulturo in šport: Gizela Furlan - vodja, Martina Naglost, Leon Kodre;

Člani so izvolili za svojega predsednika *Ivana Reharja*, Na Produ 10, za namestnika pa *Alojza Peljhana*, Vojkova 7.

OBVESTILA KS

VAŽNO! VAŽNO! VAŽNO! VAŽNO! VAŽNO! VAŽNO!

KAJ V LANTHIERIJEV GRAJSKI KOMPLEKS

Lanthierijev dvorec, ponos vseh pravih Vipavcev že tretje leto sameva. V vsem tem obdobju je imel nekaj priložnostnih najemnikov in opravljeno je bilo temeljito popravilo strehe.

Tak enkrat biser arhitekture tega gotovo ne zasluži. Ves čas samevanja je bilo o njegovi prihodnosti nešteto strokovnih pa tudi gostilniških razprav. Tudi papirja je bilo veliko popisanega. Žal je vse to delo še brez ustreznih rezultatov.

Trenutno sta v razpravi dva predloga. Oba sta bila predstavljena v zadnji (28.) številki Vipavskega glasa. Že iz opisane predstavitve se da ugotoviti, da ni nobeden idealen, vsakemu je mogoče marsikaj oporekati, tako iz vsebinskega kot iz finančnega področja. Tudi med Vipavci je mnenje različno - kritično tako za en kot drugi predlog.

Ker je to težka in zelo pomembna odločitev ne le za sedanje, temveč tudi bodoče rodove, smo se na seji sveta KS 30.9.1994 odločili, da poskušamo za predloge prositi tudi vas, prebivalce Vipave.

V ta namen prilagam ANKETNI LIST, na katerega vpišite vaš predlog.

Izpolnjen list oddajte v nabiralnik na sedežu KS ali najbližnjemu članu sveta KS do 31.10.1994. Rezultate (predloge) bomo objavili v naslednji številki. Vsak predlog bo dobrodošel, zato pričakujemo sodelovanje vseh.

* * *

Svet KS je na pobudo nekaterih krajanov poslal opozorilo Temeljnemu sodišču Nova Gorica in SO Ajdovščina glede bohotenja tujih nazivov lokalov v naši krajevni skupnosti.

Čeprav UL RS št. 30/94 - 20. čl. jasno navaja, naj bi bilo ime lokala v slovenskem jeziku, sodišče tega ni upoštevalo. Sklep Sveta se je glasil, da lastnike opozorijo, naj nazive v tujem jeziku zamenjajo s slovenskimi.

* * *

Naš kraj potrebuje urejeno tržnico. Svet je soglašal, da bi se lokacija naprej od Instalacij ter stranskega vhoda v Kulturni dom uredila v ta namen. Upamo, da bo zaživela s prihodnjo sezono.

* * *

Ustrezno komisijo pri SO Ajdovščina smo opozorili na pomanjkljivosti v cestnem prometu in na nevarnost za udeležence, posebno za pešce, tako na republiški kot na lokalnih cestah v našem kraju. Dogovori so v teku.

* * *

Postavili bomo javna svetila na objektih Gradnikove brigade št. 9 in 18, na objektu kleti Pavla Perhavca v Tabru, na gospodarskem objektu Angela Reharja, Pod Gradom 4, ter reflektor na objektu Franca Pregla, Beblerjeva ulica 33, ki bo osvetljeval cerkveni zvonik. Soglasje lastnikov objektov, na katerih bodo svetila postavljena, smo dobili, čakamo še predračun za montažo omenjenih svetil od podjetja Elektro Gorica. Potem se bo Svet KS, glede na razpoložljiva sredstva, odločil za prioriteten vrstni red.

* * *

Grobarina se je v letošnjem letu občutno povečala. Svet KS je sprejel sklep, da se v sklopu rednega vzdrževanja pokopališča tlakuje stezica od vežice do kapele. Dela bodo opravljena do konca koledarskega leta.

* * *

Na zadnji seji občinske skupščine je bil izglasovan sklep, da se zagotovi 50% sredstev iz občinskega proračuna za ureditev učilnic za nižje razrede na lokaciji bivše južne vojašnice. Saj se bo le na ta način, s 50% lastnim deležem, iz državnega proračuna pokrila še preostala razlika.

* * *

Še vedno iščemo fizioterapevta in pedikerja. Na razpolago so prostori v bivšem otroškem dispanzerju v Beblerjevi ulici v Vipavi. Zainteresirani se za popolnejšo informacijo lahko oglasite na sedežu KS Vipava v uradnih urah ali po tel. 65-038.

* * *

Cenjene krajanke obveščamo, da bomo ponovno uvedli rubriko ROJSTVA, POROKE, SMRTI.

V prejšnjem obdobju smo te podatke dobili na krajevni uradi Vipava, ta pot pa, žal, od uveljavitve Zakona o varstvu osebnih podatkov, ni več možna, ker se osebni podatki lahko zbirajo le takrat, ko to določa zakon ali v to pismeno privoli posameznik, na katerega se podatki nanašajo.

Zato vas pozivamo, da se, če želite objavo podatkov o vaših novorojenih otrocih, o porokah in smrti vaših svojcev, zglosite v uradnih urah na sedežu krajevne skupnosti, kjer bomo podatke zbirali, ob izidu številke glasila pa objavili.

*Tajnica KS:
Mirjam Graovac*

Zaradi številnih zavajajočih izjav v javnih občilih (Radio Slovenija, Primorske novice) predvsem v zadnjem času, v zvezi z namembnostjo kompleksa Lanthierijeve graščine, je svet KS sprejel sledeči sklep:

Verodostojna so samo tista stališča, ki jih sprejme svet na svoji seji ob prisotnosti ustreznega števila članov in istočasno pooblasti osebo, ki te sklepe posreduje javnosti. Vse druge izjave in informacije se smatrajo za osebna stališča poročevalca.

Svet KS

ZAHVALA

Ob preselitvi knjižnice v nove prostore prenovljene stare osnovne šole v Vipavi je g. Justin Andlovic daroval KS Vipava portret našega junaka Pavla Rušta, delo domačina akad. slikarja Marka Andlovica, ki bo krasil prostore knjižnice. Za to gesto se obema prav lepo zahvaljujemo.

Otvoritev knjižnice v obnovljenih prostorih bo predvidoma v drugi polovici oktobra. Točen datum bomo naknadno sporočili.

Krajanke vabimo, da se otvoritve udeležijo.

Svet KS Vipava

BESEDA O PRVOBORCU RUŠTU

Pavel Rušt, rojen 9.1.1909 na Gradišču pri Vipavi, je bil član prve Vipavske partizanske čete, v kateri so bili zbrani borci iz tedaj okupirane Primorske ter nekateri iz predvojne Slovenije.

Četa je štela okrog 50 partizanov, oboroženi so bili z avstrijskim ter italijanskim lahkim orožjem še iz prve svetovne vojne ter z nekaj samokresi in ročnimi granatami.

Četa se je prve dni aprila 1942 utaborila na Nanosu na Ravniški planoti ali še točneje v bližini Pižentove domačije.

S pomočjo vohunov je italijanska obveščevalna mreža zvedela za prihod partizanov na Nanos in tudi za kraj obeh taborišč. Prišlo je do usodne odločitve. Italijani so sklenili, da z obkolutitvijo nanoškega območja uničijo partizansko četo in zadajo osvobodilnemu boju na Primorskem smrten udarec. Zbrali so več tisoč vojakov in oficirjev, določili posebej izučeno udarno skupino in 18. aprila 1942. leta sprožili prvi večji frontalni napad proti partizanom. Med bojem za oba tabora se je na majhnem grebenu, nekaj sto metrov stran, od koder se je odpiral pogled na vso Vipavsko dolino, vnel še en boj, ki je vsem preživelim ostal v neizbrisnem spominu. Na tem grebenu je bil Pavel Rušt, ki se je odločil za boj do konca. Njegov mitraljez je utihnil šele, ko mu je ročna granata odtrgala obe roki. Italijani so ranjenega Rušta po bitki odvedli v Rim, kjer so ga z znanimi prijemi zasliševali. Tudi na tej grozni preizkušnji ni odprl ust, ostal je zvest svoji odločitvi, ki ga je vodila med resnične junake tedanjega časa.

Z sodbo št. 336 z dne 25.6.1942 je bil v rimu obsojen na smrt z ustrelitvijo. Eksekucija pa je bila izvedena naslednji dan 26.6.1942.

Zaradi junaškega dejanja Pavla Rušta in vojaškega znanja Janka Premrla-Vojka ter iznajdljivosti in borbenosti pripadnikov te legendarne čete se je večina partizanov iz Nanoške bitke rešila in odšla na novo dogovorjeno zborna mesto v Trnovskem gozdu.

Italijanska soldateska pa ni dosegla željenega cilja, še več, Nanoška bitka je odjeknila širom Primorske in močno podžgala težnje njenih ljudi, da se osvobodijo in priključijo k matični domovini.

Justin Andlovic

VIPAVA - OBČINA

Napovedi o oblikovanju novih občin v skladu z Ustavo segajo v leto 1991.

V Vipavskem glasu št. 19 iz decembra 1991 so bila objavljena prva razmišljanja o ponovni ustanovitvi samostojne občine Vipava.

Po triletnem razpravljanju in čudnem referendumu zaradi nekaterih nasprotnikov nove lokalne samouprave so poslanci v državnem zboru 2. in 3. oktobra le zmogli dovolj glasov in ustanovili tudi občino Vipava. Žal pa po zaslugi nekaterih lokalnih poslancev okrnjeno za Budanje, Dolgo Poljano in Gaberje, ki so bili v vsej dosedanji zgodovini tipični vipavski kraji.

Kljub temu pa po številu prebivalcev sodi v drugo tretjino med 147 ustanovljenimi občinami. S tem zakonom je popravljena krivica iz leta 1959 (ko je bila občina ukinjena proti volji prebivalstva, brez možnosti referendumu) in vrnjena vrednota lastne občine tako Vipavcem kot vsej Zgornji Vipavski dolini (razen že omenjenih krajev).

Upajmo, da bo občina Vipava postala življenjska skupnost ljudi, ki prebivajo na območju vzajemno povezanih naselij, v katerih se oblikuje mreža medosebnih in sosedskih odnosov ter zavest o pripadnosti občini kot temelju teritorialne skupnosti.

O vseh predvolilnih postopkih, o volitvah in drugih zadevah v zvezi z delovanjem občine VIPAVA bo svet KS izdal posebno številko Vipavskega glasa.

Ivan Rehar, Peter Vrčon

ČESTITKA

Delavcem Petrola TOE Nova Gorica, Benzinskega servisa Vipava iskreno čestitamo za doseženo tretje mesto na regijskem tekmovanju za kvalitetno organiziranost in poslovanje ter urejeno okolico, ki je Vipavi v okras.

Svet KS Vipava

* * *

Kulturni dogodki v Vipavi

VIPAVSKA ZDRAVICA SLOVENIJI

Leto 1994 bo v Vipavi zapisano kot leto obeležitve dveh izjemnih zgodovinskih dogodkov: 1600-letnice bitke pri Frigidu in 100-letnice Vipavske kleti.

Svoj delež pri praznovanju je dalo tudi Vipavsko turistično društvo, ki je z organizacijo osrednje slavnostne proslave ob dnevu državnosti in opernih spevov, 25.6.1994, dostojno počastila dogodka, ki sta tako pomembna za naš prostor.

Vipavska zdravica Sloveniji, kot se je imenovala prireditev, je bila razdeljena na dva dela. V prvem je bila proslava ob dnevu slovenske državnosti, katere se je udeležil državni zbor s predsednikom države na čelu, g. Milanom Kučanom. Slavnostni govornik pa je bil dr. Janez Drnovšek. Počastitev slovenske državnosti je umetniško zaokroževal glasbeni program, ki so ga izvajali: Simfonični orkester RTV pod vodstvom Marka Muniha, Slovenski komorni zbor, zbor Consortium Musiceum z zborovodjem Mirkom Cudermanom ter sopranistka

Natalija Vorobjeva in tenorist Branko Robinšak. Program so dopolnili baletniki SNG in igralec Bine Matoh.

Z izjemno interpretacijo opernih spevov se je končal program, ki je navdušil blizu 3000 prisotnih in številne gledalce in poslušalce, saj sta peireditev neposredno prenašala slovenska televizija in radio.

Na koncu pa še to. Kljub nekaterim pomislekom o organiziranju osrednje proslave izven Ljubljane, smo člani društva veseli in upamo, da smo uspešno izpeljali organizacijsko zelo zahtevno prireditev, ki bo ostala vsem v lepem spominu.

Ivan Irgl

VIPAVA 1894 V LETU 1994

Vipavski vinogradniki so v želji po prodaji svojega vinskega pridelka pod vodstvom vipavskega dekana gospoda Matije Erjavca (7.6.1894), ustanovili prvo vinarstvo. Ta je bila tudi prva v Sloveniji.

Letos praznujemo stoletnico te, za Vipavce tako pomembne ustanove. Slavje se je

pričelo že s predstavitvijo ponatisa *Vinoreje*, knjige šentviškega župnika Matije Vertovca, ki je zaslužen za strokovni razvoj vinogradništva, saj je zgodaj ugotovil, da ima Vipavska dolina izredne klimatske in talne komparativne prednosti za razvoj vinogradništva in vinarstva. Prednost je dal

vinogradništvu, ki v tem predalpskem področju daje lahko najboljšo osnovo za vse vrste vina. Vertovec nas je opozoril tudi na velike tržne možnosti, ki so se povečale z odprtjem železnice skozi Postojno do Trsta, Dunaja in Prage. Vsa ta leta se je vinogradništvo v Vipavski dolini razvijalo in izpopolnjevalo. Pobočja Vipavske doline so porasla z vinogradi najzlahtnejših vinskih sort. Trta rodi izjemno kvalitetno, tako belo, kot rdeče grozdje, ki v jesenskem času krasi Vipavsko dolino in jo tako označuje za dolino pridnih, delavnih in gostoljubnih ljudi.

Prav vinska trta in grozdje sta tista, ki nas družita, nas razveseljujeta, če je letina dobra, nas tolažita v trenutkih strahu in bojazni. Dajeta nam tudi možnost uveljavitve v širšem prostoru, ki je za nas Slovence še posebej pomemben zaradi naše majhnosti - v Evropi.

Vinska trta je del naše kulture, nam krepí duha in nam vliva samozavest. Vinska trta je življenje, ki ohranja in vodi generacije že skozi stoletja.

Vino je tema, mimo katere niti pisatelj in pesnik nista mogla. Vino je tista beseda, ki je opevana toliko kot ljubezen.

Eden prvih, ki je opeval vino, je bil grški lirski pesnik Anakreon iz jonskega mesta Tea. Tako je zapisal:

Še črna zemlja pije,
pijò iz nje drevesa,
morje studenec pije
in sonce pije morje
in luna pije sonce,
pa bi branili meni,
ki hočem tudi piti.

Tega so se prav gotovo zavedali vipavski vinogradniki, ko so se začeli organizirati

pred davnimi sto leti. Tako je nastala prva klet Vipave leta 1894 v začetku tega stoletja na današnjem starem placu, kasneje po vojni v šestdesetih letih okrogla kupola, danes pa je pod Nanosom med Gradiščem in Vipavo zasidrano podjetje Agroind Vipava 1894 s tremi osnovnimi dejavnostmi:

- klet
- mlekarna
- tehnične usluge: Mercedes servis in tehnični pregledi.

Klet kot ena glavnih pravnih naslednikov Vinarske zadruge Vipava iz 1894. leta danes predeluje vipavsko grozdje po naj sodobnejših tehnologijah. Prešanje v pnevmatskih prešah, maceracija rdečega grozdja v vinimatikih in kontrolirano hladno vrenje so glavne pridobitve, ki omogočajo popolno kontrolo tehnologije proizvodnje vina. Čeprav se večja delež kmetij, kjer predelujejo vino, Vipavska klet še vedno predela grozdje iz skoraj dveh tretjin površin vseh vipavskih vinogradov. Kar 1000 ha vinogradov je to. Vina so stekleničena v vipavki, modificirani renski steklenici, ki jo že skoraj vsak pozna. Krasi jo oprema vin Vipavske doline in vin posebnih leg ter ožjih okolišev, od koder so najbolj poznana vipavska vina.

Zaradi vsega navedenega klet v letošnjem letu aktivno pristopa k praznovanju svoje stoletnice. Zvrstila se je vrsta dogodkov, ki so opozarjali Vipavce ter ostale Slovence na ta visok jubilej.

V mesecu januarju smo organizirali na dvorcu Zemono predstavitev knjige Slovenski vinogradi fotografa Joca Žnidaršiča in pisatelja Toneta Pavčka. Aprila smo z željo, da bi še naprej imeli vpliv na razvoj naše panoge, organizirali vseslovenski simpozij o perspektivah vinogradništva in vinarstva.

Ker letos sovpadel jubilej 100 let Vinarske zadruge Vipava z 150-letnico natisa Vertovčeve Vinoreje, smo pripravili ponatis tega dela in to tudi svečano predstavili gostom. Predstavitve se je udeležil tudi predsednik države g. Milan Kučan.

Prav v tem času smo začeli preurejati promocijske prostore v Vipavskem hramu. Prvič je naš hram zaživel ob prerezu

letnika primorskih vin. Na ta dan smo vsej slovenski javnosti predstavili kvaliteto naših vin. Le dan kasneje je bil novi objekt uporabljen ob obletnici osamosvojitve Slovenije 25.6.1994 za pogostitev gostov mesta Vipave, ki je priredilo osrednjo slovensko slovesnost.

Tekom poletja so se zvrstile slikarske kolonije ter ekstempore mednarodnih slikarjev in ljubljanskih samorastnikov. V septembru, tik pred trgatvijo, je prišel na dan Vipavski izbor, knjiga, ki prikazuje našo zgodovino ter smernice razvoja v prihodnosti. Predstavitve tega dela je bila 9.9.1994 na dvorcu Zemono.

10. septembra smo se vsi vipavski vinogradniki srečali na dvorišču pred kupolo kleti, kjer smo skupno počastili jubilej.

Našo klet, ki je imela 10. in 11.9.1994 dan odprtih vrat, je v teh dneh obiskalo preko štiri tisoč ljudi.

Center dogajanja, namenjenega predstavitvi Vipavcev Sloveniji, je bil vsekakor vinski sejem v Ljubljani od 29.8. do 3.9.1994.

Vipavska klet je že dolgo znana, da poskuša kvaliteto vin približati Slovencem. To je pokazal tudi množičen obisk na naši stojnici.

Osrednje dogajanje na letošnjem sejmu je bila Vipavska furenga - prevoz vina s konjsko vprego. Običaj furenge vina smo

obudili s pomočjo društva DOLI in Pokrajinskega muzeja iz Kromberka.

Povorko furenge sta oblikovala dva težka vozova-parizerja, ki sta po stari cesti proti Ljubljani vozila štiri sode vina. Zaradi strokovnega pristopa je prireditev Vipavska furenga '94 imela tudi velik etnološki pomen. Ker je danes tovorjenje s konji neobičajno in starih furmanskih gostiln ni več, je bila še posebej zahtevna organizacija spremstva. Potrebovali smo kovača, veterinarja, zdravnika in celo kovačijo.

Prireditev je bila promocijsko usmerjena. Vključevala je promocijo vipavskih dobrot; degustacijo vipavskih vin in nanoškega sira. Ob poti Ljubljana-Vipava smo ob 15 postankih furenge pripravili različne prireditve. Še posebej je bilo zanimivo na

Vrhniki in v Postojni, kjer so furmani skupaj z domačini praznovali še dolgo v noč.

Karavana štiri in dvovprege se je vključila v ponedeljek 29.8.1994 v slavnostno povorko ob otvoritvi sejma VINO '94. Vipavce so Ljubljančani svečano sprejeli, pred mestno hišo pa so furmani predali županu Ljubljane zahvalno listino, županov kozarec ter spominski sod. Tovorjenje vina smo zaključili na gospodarskem razstavišču, kjer so bili vozovi na ogled do konca sejma.

Praznovanje se nadaljuje! Visoka kakovost, ki jo prinaša zelo dober letnik '94 napoveduje nadaljevanje praznovanja naših 100 let. V novembru, ob martinovem, bo slavnosti nekako zaključilo martinovanje, ki bo vabilo vse Vipavce, da skupaj vkletimo letnik stotih let.

Spoštovani Vipavci in Vipavke! Vabimo vas, da si ogledate prostore našega novega Vipavskega hrama, iz katerega sije ljubezen vseh nas do vinske trte in vina. Spoštujmo našo dolino in naše delo, saj nam dajeta kruh in življenje.

Matjaž Lemut, dipl. ing. agr.

S hvalospevom vipavski trti in vinu naših domačih literatov čestitamo ob 100-letnici prve Vipavske vinarske zadruge.

PIVSKA

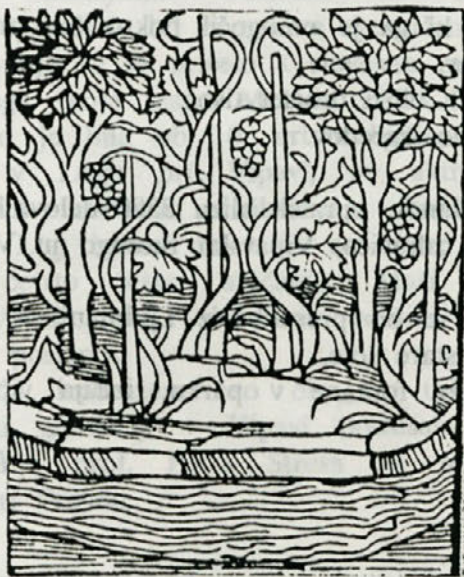
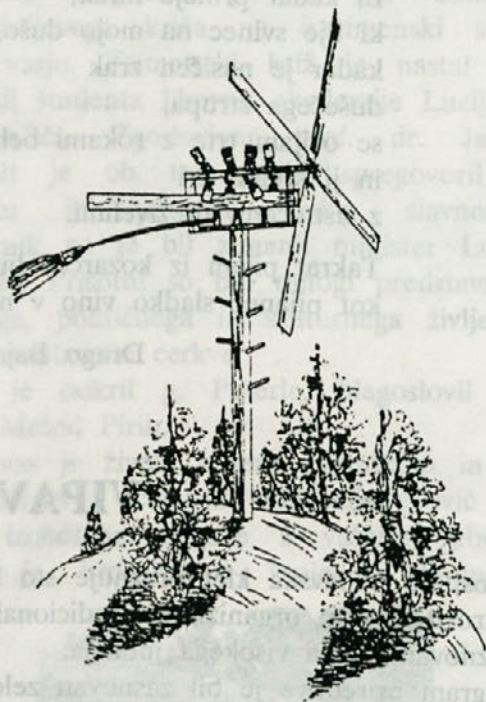
Rosna kaplja se svetlika
in v soncu rumeni,
nas pa, vinske bratce, mika,
saj nas reši vseh skrbi.

Nihče več se ne upira,
saj je vince premočno,
vsak si rad z njim grlo spira,
redki tega ne počno.

In na koncu eno čašo
abstinentom vsem v poduk,
amen kot zaključí mašo,
vino reši nas vseh muk.

Pameten kdor hoče biti,
še nasvet tu za vse vas:
ni vam treba vinca piti,
več ostalo bo za nas.

Marko Nardin

NA SRCU

Kdor na srcu je bolan
in si leka išče v sili,
naj z menoj gre v vinski hram,
tam izginejo bacili.

Kaj doktor vede, medicine,
kaj dekleta,
če ljubezen je še tak vneta,
kozarcev pet jo bo ugasnilo.

Na stara leta starec sivi
z vinom si krepi srce
in kliče vincu: Bog te živi,
zdravila boljšga ni za me.

Janez Krhne

ŽEJEN SEM, ŽEJEN - ČLOVEK

Žejen sem, žejen - Človek!

Žejen sem do smrti.

Kje, praviš, naj poprosim
ali pri trti?

Da, trta mi je Ona,
večna, mlada.

Da, studenec mi je Ona,
popotnikova nada.

In kadar prihaja mrak,
ki lije svinec na mojo dušo,
kadar je nasičen zrak
dušečega strupa,
se ovijam trte z rokami belimi
in ji srkam kri
z ustnicami preživelimi.

Takrat pijem iz kozarcev ljubezen,
kot pijanec sladko vino v nočni uri.

Drago Bajc

VIPAVSKA TRGATEV

Letos, ko Vipavska klet praznuje sto let obstoja, je Vipavsko turistično društvo pod njenim pokroviteljstvom organiziralo tradicionalno prireditev Vipavska trgatev, ki je bila v znamenju praznovanja tega visokega jubileja.

Program prireditve je bil zasnovan zelo široko, tako da je lahko njegova pestrost zadovoljila večino obiskovalcev.

Sobotni program je potekal vzporedno na trgu in v prostorih vipavske kleti, kjer se je zbralo veliko število dolgoletnih članov zadruga ter drugih gostov, med njimi tudi predsednik države Milan Kučan.

Bogat in pester nedeljski program ter prost vstop, ki ga je omogočil pokrovitelj prireditve Vipavska klet, sta privabila veliko število obiskovalcev.

Ocenjujemo, da jih je bilo v obeh prireditvenih dneh blizu dvajset tisoč.

Še posebej pa nas veseli, da v času prireditve ni bilo izgredov.

Pripis:

Do sedaj so člani turističnega društva, ki šteje 30 članov, opravili blizu 3500 delovnih ur za prireditve: Poglej in zadeni, Rally Ballila, Vipavska zdravica, Vipavsko furengo in Vipavsko trgatev.

Društvo je tudi pokrovitelj Lavrinove razstave, ki se bo preselila iz Ljubljane v Vipavo. Otvoritev razstave bo 7. oktobra ob 18^h v prostorih stare šole.

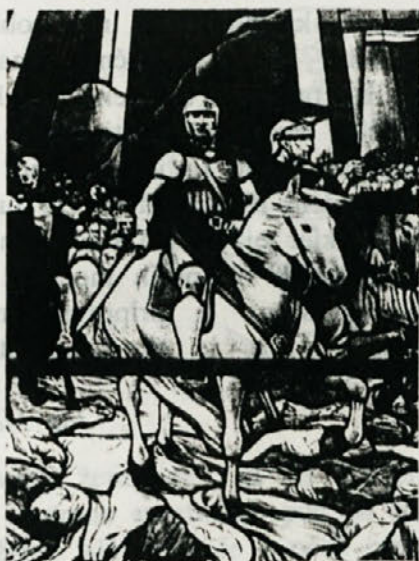
V planu društva za to leto pa so tudi ureditev fontane v parku, izdaja vipavskega prospekta in decembrska okrasitev trga.

Ivan Irgl

PROSLAVA OB 1600-LETNICI BITKE PRI FRIGIDU

Letošnje leto si bomo na Vipavskem zapomnili po številnih obletnicah. Med vsemi po starosti in pomembnosti izstopa 1600-letnica bitke pri Frigidu. O tem, kaj se je dogajalo 5. in 6. septembra 394 na našem prostoru, je bilo že veliko napisanega, zato tokrat le nekaj besed o slovesnostih 4. septembra 1994.

Vse prireditve tega dne so bile povezane z mislijo "1600 let poti k resnici in svobodi." Če sodim po nekaterih napisanih in izrečenih pripombah, je bila ta misel in sam potek praznovanja te septemberske za marsikoga tudi moteč.

Spominjanju 1600-letnice smo želeli dati potreben ljudski in tudi verski značaj. Z dobrim medijskim odzivom in tudi udeležbo ljudi je bil ta namen uresničen.

Praznovanje se je pričelo s slovesno mašo koprskega škofa msgr. Metoda Piriha. Pri maši, ki je bila ob 10. uri v božjepotni cerkvi v Logu pri Vipavi, so aktivno sodelovali krščanski izobraženci koprške škofije. Log in to obletnico so zbrali za svoje četrto letno srečanje. Maši so prosostvovali tudi nekateri politiki in državni poslanci.

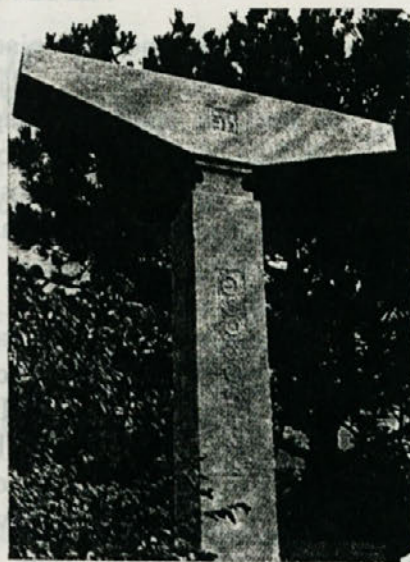
Krščanski izobraženci so ob 12. uri v Škofijski gimnaziji v Vipavi poslušali še predavanje prof. Petra Stresa na temo bitke pri Frigidu.

Ob 15. uri je v župnijski cerkvi v Vrhpolju škof Metod Pirih blagoslovil novo vitražno okno z motivom bitke, delo slikarja Marka Jermana. Sporočilo postavljenega okna je: Kristus umira za vse, za zmagovalce in poražence. To je prvo od treh predvidenih vitražnih oken. Sledil je še blagoslov novega vaškega grba, ki ga je oblikoval Miloš Marc.

Osrednji dogodek pa je bil odkritje Teodozijevega križa na istoimenski skali nad vasjo. Trimetrski križ je nastal po zamisli študenta likovne akademije Lucijana Lavrenčiča. Zgodovinar prof. dr. Janez Marolt je ob tej priliki spregovoril o poteku in pomenu bitke, slavnostni govornik pa je bil zunanji minister Lojze Peterle. Prisotni so bili mnogi predstavniki javnega, političnega in kulturnega življenja ter predstavniki cerkve.

Križ je odkril g. Peterle, blagoslovil pa škof Metod Pirih.

Vsa vas je živela s tem dogodkom in se vključevala v celotno dogajanje. Prvič so bile izobešene zastave z vaškim grbom, izšla je brošura o krajevni skupnosti

Vrhpolje, obnovljen je bil napis na plošči padlim v drugi svetovni vojni itd.

Lepa septembrska nedelja se je zaključila z ljudskim taborom in pravo vaško veselico, za katero je poskrbel ansambel Henček.

Alojz Durn

Veličastna in pretresljiva slovesnost v Logu, v nedeljo, 25. septembra, ob 15. uri

Končno so pokopane tudi zamolčane žrtve komunističnega nasilja Vipavske doline. Velika množica ljudi, izjemno petje, besede, ki so celile še žive rane, molitev, zbranost, odpuščanje, molitev za storilce, da bi se spreobrnili in klic, ki je kot krik iz globine Slovenčeve duše odmeval verjetno od same Triglavske stene in se razlegal vse tja do Kolpe: "Nikoli več! Nikoli več! Nikoli več! Amen."

Prvi korak je storjen. Ljudje, ki do sedaj niso obstajali, počivajo v blagoslovljeni zemlji. Vsaj simbolično. Znamenje nas bo opozarjalo, da je bila tudi na tej zemlji Kalvarija, veliki petek in krvava zarja. Prav vseh štirinajst postaj križevega pota, a tudi petnajsta!! Samo to je narejeno! Kdor je bil za to zadolžen, je svoje delo lepo opravil! Od tu dalje je še vse prazno. Tudi plošča, kjer bi morala biti imena! Ne razumem torej slabe volje nekaterih občinskih mož, ki so se pritoževali, da niso bili obveščeni o pripravah na to slovesnost. Vaš čas prihaja; vas čas je tu; izkoristite ga! Odgovorni ste!!

Ida Makovec

* * *

Iz CUIO

PRIPRAVA SLADKE MIZE JE POMENILA PREDSTAVITEV VIPAVSKE KULINARIKE

Sedme letne igre Specialne olimpiade Slovenije so se srečno iztekle. Ostal je prijeten spomin in občutek zadovoljstva, da smo otrokom prinesli veselje in srečo (v njihov vsakdanjik), ob številnih športnih zmagah.

Priprave so potekale skozi vse šolsko leto. Vedeli smo, da sami ne bomo zmogli velikega finančnega bremena, zato smo zaprosili za pomoč podjetja, obrtnike in posameznike, da bi sodelovali na naši prireditvi kot sponzorji. Vsi so nam nesebično pomagali in pokazali svoj human odnos do oseb, ki so zaradi duševnih in telesnih motenj potisnjene nekje ob rob družbenega dogajanja, saj se nikoli ne bodo mogle aktivno vključiti v življenje in delo zdravih. Glavni sponzor iger je Yoviland - Agroind Vipava.

Poleg športnih tekmovanj je bil pomemben dogodek družabno srečanje tekmovalcev in spremljevalcev v hotelu Planika. Izrazito slavnostno obeležje je k večeru prispevala takoimenovana "sladka miza". To je bila posebej pripravljena miza, kjer je bilo razstavljeno razno drobno pecivo in sladice, torte v obliki kapljic, vlak, ježki, zajčki, medvedki, palčki, pajacki vseh barv in velikosti. Razstavljen je bil tudi pravi beli kmečki kruh.

Pecivo so spekle požrtvovalne žene iz Vipave, Gradišča, Podnanosa in Slapa, Budanj in Ceste, ki so z veseljem prispevale svoj čas, pekarsko večino in umetnost za invalidne otroke.

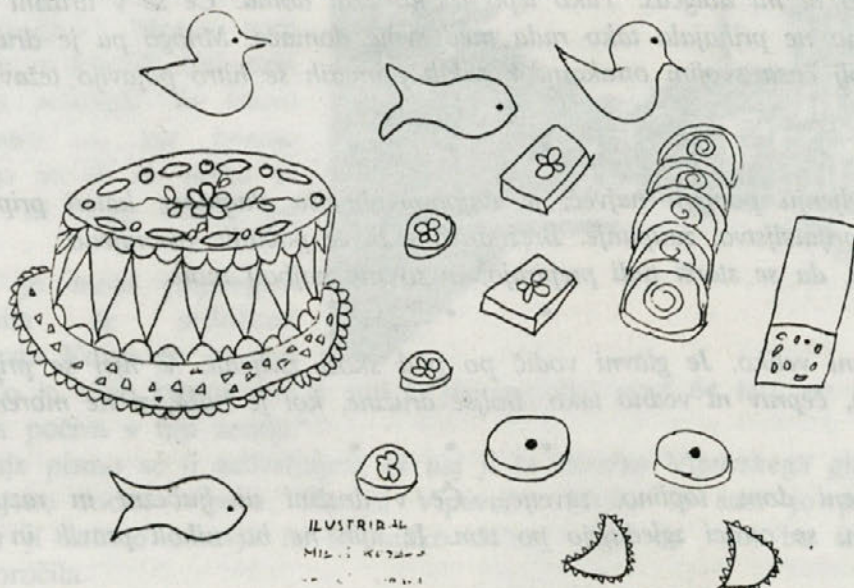
Sladka miza je bila nekakšna kulinarična predstavitev vipavskega okoliša, kar je dalo svoj pečat tudi sedmim olimpijskim igram.

Mizo smo estetsko lepo oblikovali in pripravili, tako da so jo vsi tekmovalci in spremljevalci ter gostje željno ogledovali in fotografirali.

Po večerji smo sladice razdelili med otroke, ki so polni pričakovanja segli po njih.

Pri pripravi so sodelovali:

Marija Štekar, Francka Petrič, Vida Bajec, Zekira Bajec, Marija Božič, Terezija Šček, Magda Rodman, Vera Poniž, Valerija Rodman, Lidija Benko, Lidija Golob, Jožica Gostiša, Marija Krašna, Stanka Jamšek, Branka Jelerčič, Albina Krečič, Marija Vidrih, Cilka Vidrih, Jožica Skupek, Jelka Vitežnik, Danica Potočnik, Estera Trošt, Branka Suša, Suzana Bratož, Genovefa Skupek, Erna Prosen, Danica Trošt, Gorazd Žgur, Minka Udrih, Lidija Bratož, Mara Žvanut, Sonja Kodre, Kristina Jelerčič, Marica Bratuž in Martina Furlan.

Spoštovane žene, dar, ki ste ga pripravile za naše otroke je dragocen in vreden, ne le zaradi izkazane spretnosti, pač pa zato, ker ste pripravljale in darovale iz srca, z namenom, da prižgete iskrico sreče v očeh otrok in mladostnikov, ki se učijo živeti z drugačnostjo.

V imenu vseh otrok in delavcev, ki smo sodelovali pri organizaciji in izvedbi iger, se vam iskreno zahvaljujemo.

UČENCI CENTRA ZA USPOSABLJANJE INVALIDNIH OTROK SO BILI V ŠOLI V NARAVI

V preteklem tednu so učenci 5. razreda našega Centra skupaj s terapevti in specialnimi pedagogi preživeli teden dni v domu Zveze živčno mišično obolelih Dva topola v Izoli.

Šola v naravi je bila za vse nepozabno doživetje. Trije učenci so se naučili plavati. Preizkušali so ribiške sposobnosti in nabirali školjke, uživali ob sončnih zahodih, pisali dnevnik, snemali s kamero in navezali tesne prijateljske vezi med seboj. Počeli so še veliko stvari, za katere v Centru ni priložnosti med letom.

Poleg nepozabnega doživetja je šola v naravi za otroke z motnjami v telesnem in duševnem razvoju pomemben korak na poti k samostojnosti, integraciji v širše okolje.

Veliko dela in priprav je potrebnih, da je naša šola v naravi uspešna. Letošnja je bila že šesta zapored.

V šolo v naravi povabimo tudi starše, da spoznajo otroka, njegove sposobnosti in vedenje pri takšni obliki pouka.

Veseli in zadovoljni obrazi otrok nam povedo, da ves trud in priprave niso bile zaman. Okusili so košček tistega, kar je njihovim zdravim sovrstnikom samoumevno dano v lastnih družinah.

Center za usposabljanje invalidnih otrok
"Janka Premrla Vojka" Vipava
Liljana Tomažič

Za dom in družino

O letu družine smo nekaj že pisali. Preberite, kako o družini razmišljajo učenci sedmega in osmega razreda, ko odgovarjajo na vprašanje: "Kaj mi pomeni družina?"

Družina mi pomeni vse - daje smisel mojemu življenju. V njej najdem toplino, ljubezen. Rada prihajam domov. Tu se lahko potožim, zjočem, smejem. Skušajo me razumeti. Brez družine bi bila zgubljena, bilo bi mi dolgčas. Tako lepo je, ko sem doma. Če se v družini ne bi prijetno počutila, bi verjetno ne prihajala tako rada med svoje domače. Mnogo pa je družin, kjer starši ne posvečajo dovolj časa svojim otrokom. V takih primerih se hitro pojavijo težave in vzroki za nesporazume.

* * *

Družina mi v življenju pomeni največ, je najpomembnejša skupnost, kateri pripadam. V njej najdem ljubezen, prijateljstvo, zaupanje. Brez družine bi se počutila osamljeno.

V družini se zgodi, da se starši tudi prepirajo, in to me najbolj moti.

* * *

Družina mi pomeni veliko. Je glavni vodič po poti skozi življenje. V njej se prijetno počutim. Zdi se mi idealna, čeprav ni vedno tako. Boljše družine, kot je naša, si ne morem zamisliti.

* * *

Družina mi pomeni dom, toplino, zavetje... Če v družini ni ljubezni in razumevanja med materjo in očetom, se otroci zgledujejo po tem. Iz njih ne bo nikoli pravih in skrbečih mož, žena, staršev.

Želela bi, da bi bila moja družina nekoč srečna, da bi se s svojim možem čim manj prepirala, da bi skupaj popravljala naše napake.

NAŠI LJUDJE PO SVETU

Veliko naših ljudi je šlo po svetu zaradi ekonomske stiske. Letos so se iz vsega sveta srečali v Postojni. Ob tem dogodku sem se spomnila tudi dveh naših iz Vipave in z Gradišča.

Davno je že tega, odkar je Vipavo zapustila moja sosedka in znanka Julka Poniž, poročena Durn. Še pred njo pa je v Francijo odšel njen mož, takrat še fant Lojze Durn, Gašperjev z Gradišča pri Vipavi. Odšel si je služiti vsakdanji kruh v rudnik v Knutange. Leta 1930 je šla za njim tudi Julka. Imela sta pet otrok, ki so sedaj že vsi poročeni. Julka pa živi sama in ima 87 let. Julka je bila moja nekdanja sosedka in prijateljica. Z njo si dopisujem še danes. Njena pisma so tako lepo napisana, da so lahko za vzgled tudi šolanemu človeku.. Julka sprejema tudi naše glasilo Vipavski glas in je tako preko njega povezana z rojstnim krajem. Vsaka novica iz domačega kraja ji prinese veselje na stara leta.

V spomin nanjo in druge domače ljudi, ki so morali po svetu, objavljam nekaj zanimivih misli in ocen njenega življenja in razmer, v katerih preživlja stara leta. Tudi v mestu Knutange vse bolj izginjajo življenjske vrednote, tudi tam je postal svet krut in surov. Nekdaj cvetoče rudarsko mesto propada, brezposelnost raste iz dneva v dan, kraj je opustošen. Velike tovarne so vse zaprli. Tudi slovenska župnija je revna. Že več kot leto dni nimajo več nedeljske maše, tako velja sobotna maša za nedeljsko. Julka pogreša nedeljsko zvonjenje, tako ji je postala nedelja en pust dan, ker zvonovi molčijo. Slovenskih duhovnikov je malo. Nimajo nobenih litanij ob nedeljah popoldne, tudi mesec maj ni več tisti, kot je nekdanj bil. Otroci gredo k prvemu svetemu obhajilu, potem pa z bogom cerkev. Trikrat na leto imajo skupno spoved. Slovenski duhovnik ni več potreben, ker starih Slovencev ni več dosti, mladim pa ni za sveto mašo.

V takem svetu se velikokrat spomni na rodno Vipavo in na misel ji prihajajo verzi: "Zakaj sem zapustil te rojstvena vas, zakaj sem vas pustil planine?" Kako naši ljudje cenijo svojo domovino po tolikih letih? Kaj pa mi, ki jo imamo in v njej živimo? Jo sploh znamo ceniti? Znamo ceniti naš jezik, našo vero, našo kulturo, naše bogoslužje, ki nam je vsak dan dosegljivo? Morda nam bo opis razmer, v katerih živi naša rojakinja Julka pomagal, da bomo znali bolj ceniti to, kar imamo doma. Tisti, ki so šli po svetu in okusili tujino, to bolje cenijo od nas.

V pismo mi je moja prijateljica Julka vtaknila še priloženo razglednico mesta Knutange in pod njo napisala: "To je kraj, kamor me je naš Lojze pripeljal pred 64 leti, on pa ga je zapustil pred 27 leti in počiva v tuji zemlji."

Za njeno zadnje pismo se ji zahvaljujem in naj ji ta številka Vipavskega glasa prinese tople pozdrave iz njene rodne Vipave. Starejši Vipavci s Hriba, ki smo jo poznali, se je še spominjamo in ji želimo zdravja in še veliko dobre volje, da nam bo še kaj zanimivega napisala in sporočila.

Anka Pregelj

ISKRICE

Upanje in pogum človeku lepšata življenje, strah uničuje človekov obstoj.

* * *

Edina gotova stvar, za katero vem, da vodi iz trpljenja, je najti veselje in mu dati moč, ki jo sicer trošimo v brezupu.

* * *

Očistite svoj um razdražljivih, vznemirljivih in besnečih misli in ga izpolnite z mislimi miru, odpuščanja, ljubezni in spoštovanja. Verjemite, da boste našli srečo.

* * *

Pesniki in preroki so odločili, kaj je ljubezen, in izpovedali veliko resnic o njej. Potrebuje pa jo vsak človek, naj se tega zaveda ali ne; vsak jo mora dobiti, sicer ne more preživeti.

* * *

Marsikdaj nas zavede prepričanje, da je hrup močnejši od tišine. Vojne se zdijo mnogo pomembnejše kot tiha rast žita - čeravno tiho žito prehrani milijone ljudi, medtem ko jih vojna na milijone pobije.

* * *

Mlad človek uživa v tistem, kar se odrasli trudijo razumeti. Srečen tisti, ki lahko prinese v svojo odraslost svežino, gorečnost in preprostost mladosti; ki ima deško srce pod glavo moža.

* * *

Držite obljubo. Najdite čas. Opustite zamero. Odpustite sovražniku. Poslušajte. Poskusite razumeti. Najprej pomislite na drugega. Spoštujte, bodite prijazni, bodite blagi. Malo več se smejte. Izrazite hvaležnost. Razveselite otroško srce. Izrazite svojo ljubezen. Še jo izrazite. In še enkrat.

* * *

Vrednote so kot prometni znaki. V življenju jih lahko upoštevamo ali ne. Neizbežne so le posledice teh naših odločitev.

Pomagajo nam prav živeti med ljudmi in v naravnem okolju.

Svet jih na vsa usta hvali, v praksi pa zatira. Nekoč so jih podkupovali z zlatniki (Juda), danes pa s korupcijo.

To pačenje in prilagajanje (sebi v prid in drugim v škodo) pa povzroča razkol, nesožitje in propad družbe - civilizacije.

Nas bodo ta dejstva in zgodovinske izkušnje vendarle predramile?

VSI SMO BOGATAŠI

Sreča je edina stvar, ki jo lahko daješ, tudi če je sam nimaš. Tako je nekdo zapisal modrost, ki bi morala spremljati vse dni ljudi. Dajati drugim vsak hip: dajati svoj čas, lepo besedo, nasmeh, prijazen pogled. Vsi smo bogataši, tudi če ničesar nimamo, kajti zakladi, ki res kaj štejejo, se ne dajo tehtati, meriti ali plačevati z zlatom.

Brez zlata se da živeti, brez ljubezni, tovarštva in prijateljstva pa klone še tako pokončen in močan človek. Kaj tudi koristi vse bogastvo, če je človek sam, če se nima s kom pogovarjati, če nima s kom deliti svojih uspehov in veselja, pa še prav posebej svojih neuspehov in žalosti.

* * *

Iz pozabe smo potegnili zelo staro pesem, ki jo je v Vipavi včasih znal stari tata Malnersič, sedaj so to Perinovi pri mostu čez Vipavo.

Sosedi Elki Šček jo je pripovedoval Johan Premrl, slovenski izseljenec v Ameriki, ki je prišel leta 1950 na obisk v Vipavo, star 82 let, in se jo Ščekova spominja ter jo v originalu še zna na pamet. Zapisana je bila poleti leta 1991.

BUH JE USTVARU SAMU DVA

Gspuda ustvaru Buh nej,
iz kmj'ta j' pršu č'z več stu lejt.
Buh je ustvaru samu dva, žjenu inu muoža.
U svejt raj jih j' djau, suoj ž'jgn jim dau.

Gspud pej dvej uri ima,
n' sunce se več n' spuzna,
kmj't ure nejma, sunce puznà.
če sunca nej, mu trejbuh puvej.

Buob, zj'le in rejpo kmj't jej,
gspud pej tega n' smej.
Pstete jin tuorte, si zbira usje suorte,
t'ku, d' vsak dan po dvakrat j' usran.

Ku bi žveu taužent lejt,
mougu bi useglijh umrejt.
Ku bi pršla tista ura
z' k'tiro sam Buh vej.

O, n'bj'sa, n'bj'sa,
k'ku so uane lejpe,
nuotr angeli puojejo
inu Buha hvalijo.

Pa še ena ljudska o kolerabi rešena pozabe.

KOLERABA

Uače bu'tr, pridte nu'tr,
b'ste jou kolerabo, mačjo brado,
kurjo ret, de b'ste set.

* * *

RAZSTAVA ROČNO IZDELANIH JASLIČNIH FIGUR V VIPAVI

V četrtek, 27. oktobra 1994 ob 19. uri bo v prostorih cerkvenega doma v Vipavi otvoritev razstave ročno izdelanih jasličnih figur.

Ta večer bodo s svojimi nastopi obogatili:

- otroški pevski zbor župnije Vipava
- mladi glasbeniki
- dr. Jurij Bizjak

Razstavo bo predstavila Anamarija Stibilj, umetnostna zgodovinarica. Razstavo je oblikoval in s pomočjo sodelavcev postavil oblikovalec Miloš Marc. Odprta bo od 27. oktobra do 13. novembra ob nedeljah in praznikih od 8. do 19. ure.

Razstava ročno izdelanih jasličnih figur je nastala zaradi bogastva tovrstnega izročila pri nas in zaradi potrebe po njegovem vrednotenju.

Upamo, da bo pripomogla k ohranjanju velike kulturne dediščine naših prednikov in da ji bomo z lastno ustvarjalnostjo dodali svoj prispevek.

Jaslične figure so nastale v preteklosti in sedanjosti; med razumniki in preprostimi ljudmi; obogatile so pot človeške skupnosti.

Martina Naglost

* * *

O jeziku

SLOVENSKA PRISEGA IZ LETA 1661

V registraturi nekdanjih kranjskih stanov se nahaja še dobro ohranjena, čez 200 let stara knjiga pod naslovom *Einer loblichen Landschaft des Hertzogtums Krajn Jurament Buch*, v kateri je med drugimi prisegami v rokopisu tudi prisega dacarja od leta 1661, ki se tako glasi:

"Vi bodete persegli Bogu Vsigamogočnemu suašimi tremi perstmi, eno telesno persego, de vi ene Visoku Zastite ali postene Lončafti V krainski deželi Perhod, kakor te iste gori vzeti Praeiemlauez ali Mitldings Einnemer (v Kokri) po tem vam danim podučeniu, ienu samerkaniu ali Tarifi Suestu, ienu Prauičnu, kuašim suestim rokam, od Vsakteriga očete slisam noter Vseti, ienu nikogar sašonati, taisti perhod ali denarie suseb veno skrinizo vreči, inu položiti, od tega pošteno redlih, ieno rihtik Raitingo deržati. Na lete denarie tiga perhoda, sam nikar seči, ali, ienu veliku drugam obernti, tamuč na ene Visoku Zestite Lončafti gnadliuih Gospodu Verordentariau, ali nih deržečiga nar vikšiga Praeiomlauiza, ali niega Namestnika gdur taisti bode pegerunanie, ienu obiskaine, teiste denarie, pred enim samerkaniem ali Raitingo vselej zeš dati Ienu sicer Eni Visoku Zastiti Lončafti Vso spodobno Pokoršino sturiti, tudi nikomar obene golufije, ali contrabanda, perpustiti, tudi nikarsam te iste sturiti, tamuč ene Visoku Zastite Lončafti nuz ienu bolšanie, kar vam ie nar bole mogoče pomisliti, Vso skodo, ienu Nauarnost braniti, ienu obernti, Jenu vse letu sturiti očete, kar ie edan Pošteni Hlapez ienu šlušabnik suoiemu Gospodu dolžan sturiti, ienu spersego sauesan.

Vse letu kar je meni sedaj na prei deržanu, ienu branu, ienu sem iest dolžan sturiti, oblubim iest vseh punktih suestu, prau, prauičnu, Jenu guišnu deržati, kakor meni Gospud Bug pomagai. Jenu niega Zhastita Mati Bošia Diuiza Maria, ienu Vsi Suetniki. Amen"

Tako so pisali pred 200 leti v pisarnicah kranjskih. Da to ni bil jezik slovenskega naroda, je očitno na prvi pogled, saj tudi danes bi marsikatera pisarnica ne skovala boljega, čeravno imamo v knjigah in pismih pravi slovenski jezik.

Prepis iz NOVIC g.o.n. 1865 str. 60

Original v latinici in nemškem pravopisu (ponašeni primeri: sh, sch, tsch in opuščeni podvojeni soglasniki).

Vinko Premrl

* * *

Odmevi

POTREBNA POJASNILA

V članku "Nekaj pripomb k člankom o povojnem dogajanju v Vipavi" (VG št.28), kjer gospod Janko Vehovar odgovarja na moj prispevek iz ene od prejšnjih števil tega glasila, so nekatera pojasnila lepo razkrila ozadja "kritičnih" očitkov. Zahvaljujem se mu tudi za soglasje o prizadeti škodi.

Nikakor pa se ne strinjam, da uničeni sodni arhiv ni imel tolikšne starosti, kot sem mu jo pripisoval in zato ni bil tako pomemben. Sklicevanju na leksikografski podatek o ustanovitvi tega sodišča v letu 1849 ni mogoče oporekati, dasiravno je ta podatek docela nevzdržen. Je mogoče, da vse do sredine prejšnjega stoletja ni obstajala nikakršna sodna oblast. Česa takega ni mogoče verjeti. Treba se je spomniti na dunajsko revolucijo iz predhodnega leta 1848, po kateri se je avstrijska zakonodaja v marsičem bistveno spremenila. Zato utemeljeno domnevam, da je omenjeno leto 1849 le leto, v katerem naj bi prešlo sodstvo v c.kr. pristojnost iz dotodanje grofove.

Za boljšo predstavo o izrednosti obsega zavrženega arhiva naj svojo trditev podkrepim še s te druge plati:

Bilo je tam nekje 1960. leta, ob neki predpomladni poplavi, ko sem se po prestani burji namenil na ogled do domače njivice na Produ, pa do nje nisem mogel

zaradi obsežne poplave, sem pa že od daleč opazoval nenavaden pojav. Pred mano je bilo vse belo od nastlanega papirja pisarniškega formata in čim dlje sem gledal, tem več ga je bilo. Grmovje, ki ga je bilo tedaj tam veliko, je bilo nabito z njim do vrha, celo drevje. Gladina poplave je bila kot zasnežena plan, brez praznih vrzeli. Tak pogled se mi je nudil, kamorkoli sem se ozrl. Ni težko sklepati, da je ta splošna belina bila le sled tega, kar je tok reke v masi odnesel. Bil sem tedaj prepričan, da gre za navaden pisarniški škart papir, ne da bi si mogel predstavljati, kdo bi ga mogel tako nekoristno odvreči. Bilo je očitno, da je šlo za ogromno količino ročno popisane papirja, ki bi se nikakor ne mogel nanašati na borih 75 let nastajanja (1849-1925 c.ca.). Tam stoječ sem pobral za vzorec (žal samo) dva primerka papirjev od onih, ki so mi ležali ob nogah in jih doma razmočena odložil in nanju pozabil. Šele po preteku vsaj enega leta, ko o tej papirnatih navlaki niti ob reki, niti ob polju ni bilo več sledu, sta mi prišla ta papirja spet v roke in šele tedaj sem spoznal, da imam v rokah dokaz o divji zagrešitvi delikta nad sodnim arhivom. Upam, da nisem bil edina priča bele poplave.

Na zastavljeno vprašanje, kdo je zagrešil to dejanje, se z vprašalcem strinjam, da je

bila to (tedaj še jako naša) Jugoslovanska ljudska armada. Stavbe Lanthierijeve graščine se vojska ni samovoljno polastila, ampak ji je bila izročena. Torej je organ ali pooblaščen oseba, morda celo brez izročilnega akta prepustil stari arhiv na milost in nemilost vojski. (Ko je bilo po I. svetovni vojni za deset in več let isto poslopje spremenjeno v navadno vojašnico, je arhiv v njem ostal varen!)

Mimogrede zaradi istotam navedenih "Baumkirchnerjevih stolpov" naj povem, da je bila potem, ko so bili do tal odstranjeni še obstoječi zidovi, izbrisana vsaka sled o nekdanjem obstoju tega gradu. (Zato moje

zgražanje!) Naj pripomnim še, da je bil ves sedanji Tabor, vključno oba stolpa, zgrajen po volji cesarja Maksimilijana I. (leta 1620 ali 1622?) v protiturške namene in je v njem gospodoval Lanthieri. Po PSB leksikonu pa naj bi jo zgradili Lanthieri v začetku 17. stoletja.

Pa še odgovor na opazko o udarniškem delu.

Res je, da se z udarniškim delom lahko stori marsikaj koristnega za skupnost. In se tudi je. Vendar, ali je udarniško delo istovetno z rušenjem nekega zgodovinskega objekta, četudi v slabem stanju? Kako bi se nad tem ne spotikal?

Vinko Premrl

P.S.

Ob pisanju gornjega se nisem poslužil listin, pobranih iz poplave zaradi zmote, misleč, da se nanašajo na drugo polovico prejšnjega stoletja in bi bili tako nedokazilne. Zato navajam njihove datume in žigosanja:

1. 28. maj 1821. suhi žig pod pritiskom z grbom pristojne oblasti (grofa). Izvršilni del nosi še voščeni pečat z odtiskom figure justice.
2. 17. januar 1839, enako žigosana in brez pečata.

Obe listini sta spisani v gotski kursivi, od katerih je ena (zaradi vode) težje berljiva.

KAJ JE N.GORICI PRINESLA IGRALNICA

Morda obstaja kje kakšen film, posnetek Nove Gorice pred petimi do desetimi leti. To je bilo idilično mesto, privlačno zaradi posebne klime in svojih čarov tudi za tujce.

Za tem filmom bi si potem pogledali še dandanašnjega. Kakšna sprememba, posebno v nočnih urah: hrup, promet, pločevina, mamila, prostitucija, mafija, zelenice pozidane za parkirišča, širjenje spolnih bolezni in še in še... Vse to je sedaj prisotno, nekaj vidno, nekaj zakrito očem domačinov. Seveda je tudi ogromno denarja, delovna mesta (z visokimi plačami), občina dobi dosti denarja za raznorazne programe in pa tudi za nič (samo da so tiho). Igralnica je prinesla veliko pozitivnega in veliko negativnega kraju Nova Gorica.

Duša Nove Gorice se je spremenila. Spreminja pa se ne samo zunanja podoba mesta, ampak tudi miselnost ljudi. Ustvarjajo se iluzije življenja - bogastvo, užitki, lahko prisluzen denar... To vse ne vpliva na izoblikovanje osebnosti. Na ljudi, ki pa iščejo ideale in smisel življenja (in to so otroci, mladina in nekateri odrasli), pa to lahko vpliva.

Pogovarjala sem se s prebivalco Nove Gorice in v njenih besedah sem začutila željo po tem, da bi bila Gorica spet taka, kot je bila nekoč, ko še ni prišlo okoli 5000 gostov na noč in je bilo mesto po 9. uri zelo mirno. Vendar poti nazaj ni. Če se ukine igralnica, bo Nova Gorica izgubila prednosti, ki jih ima zaradi nje (delovna mesta, veliko denarja). Miselnosti ljudi pa se ne da kar ukiniti ali zapreti. Za to so potrebna leta in leta in drugačni programi. Tu je škoda nepopravljiva.

Želela bi, da se tudi Vipavcem ne bi kdaj tožilo po "starih časih", ko bi bilo že prepozno. Dajmo na tehtnico pozitivno in negativno in poglejmo, kam se bo premaknil kazalček.

Alenka Čehovin

MOJA POT V ŠOLO

Vipava v jutranjih urah. Grem v šolo (pri nas smo bolj pridni in moramo otroci še po temi v šolo, ker se začne pouk že ob 7.20).

Sem še zaspan, ker stanujem v bližini središča mesta, kjer nas celo noč zbuja hrup avtomobilov, veselih družb in čudaških posameznikov. Tečem, da ne bi zamudil. Vendar ne morem hiteti. Vse ulice so polne avtomobilov, ravno tako trg, park in zelenice. Oko se ustavlja na avtomobilih. Vsi so veliki, najnovejši, super.... Potrebno si jih je malo ogledati. Sem in tja se vidi dekleta, ki prepevajo po cesti, ali ležijo v avtomobilih. Fantje, bogati "frajerji" se "majajo" do svojih jeklenih konjičkov. Sumljivi tipi se sukajo v ozadju ali prihajajo iz parka.

Prebijem se do igralnice, iz katere se usuje glasna opotekajoča družba "stricev" in mladih deklet, ki bi si radi kar na cesti izkazali vso ljubezen. Nekdo omaga in pade po tleh. Drugi bruha za vogalom ob avto. Izognem se družbi in se prebijam naprej. V ozki uličici vidim pod razbito obcestno svetilko "naše" dekle in "bogatega gospoda", ki si drug drugemu posojata injekcijsko iglo. Tudi okoli kante za smeti so take igle že po tleh.

Grem naprej. Tudi tu je vse polno avtomobilov. Okoli enega se sumljivo sukajo "naši" malo večji fantje. Avto je odprt. Notri je torbica, morda so tudi ključi kje....

Iz hotela prihajajo "pari", ki pa kljub temu, da je jutro, ne izgledajo ravno spočiti.

Prebijem se naprej do šole in tu nas učijo, da je to, če nekaj znaš, dobro, ker potem greš lahko študirat še naprej, lahko nekaj ustvarjaš in si z delom in sposobnostmi zagotoviš lepo življenje.

Jožko Vipavec, O.Š. Vipava

ODVISNOST OD IGER NA SREČO

Problem, s katerim se srečujemo

Iz časopisa Slovenec povzemamo članek nevropsihiatra dr. Alda Jovana:

Bolje bi bilo reči: "Problem, s katerim se bomo srečali." Kajti očitno se bomo z njim srečali psihiatri, pa tudi vsa naša družba. To je povezano s tem, ker se igralnice in igralni avtomati širijo po Sloveniji in naj bi z novim zakonom bili dostopni vsem.

Če pogledamo v Excerpta medica, koliko se v tekočem psihiatričnem tisku piše o težavah v zvezi z igrami na srečo, angleško gambling, pri nas je udomačena beseda hazard, najdemo za zadnjih pet let kakih deset člankov na leto. To kaže na določeno navzočnost tega problema v deželah, kjer so igralnice in igralni avtomati legalizirani. Nisem pa zasledil podatkov, kakšen je ta problem v deželah, kjer igralnice niso legalizirane.

Naj v ilustracijo problema posredujem nekaj informacij iz teh člankov:

»Patološko hazardiranje narašča bolj in bolj in problem je večji, kot smo si prej

predstavljali« končuje svoj članek nizozemski avtor Martin V.

Lorenz V. C. iz Forensic Center for Compulsive gambling v Baltimoru:

»Kompulsivno hazardiranje je mentalna motnja, ki prizadene po oceni tri odstotke odraslih v Združenih državah. Ta patološka zasvojenost je često povezana z drugimi zasvojenostmi in kriminalnimi aktivnostmi.«

Nizozemska avtorja De Vas A. in Oberg L.J.F., ki se ukvarjata z zdravljenjem, pravita, da lahko razdelimo hazarderje v tri skupine. Mlade pod 30 let, v mlade in kriminalne (hkrati) in v starejše (nad 40 let). Terapevtski pristop k posamezni od teh skupin je različen. Avtorja menita, da je treba razširiti koncept patološkega hazardiranja, kot ga podaja DSM-III. Ta koncept je po njunem mnenju preozek za mlade hazarderje in kriminalne hazarderje.

Nizozemski avtorji so mnenja, da morajo preventivne mere vključevati zmanjševanje števila mest za hazardiranje in oteževanje dostopnosti.

Naj pripomnim, da je Ameriška psihiatrična asociacija (APA) že leta 1980 uvrstila odvisnost od hazarda med bolezni. V DSM III R je Pathological gambling pod šifro 312,31 prištet med Impulse Control Disorders.

Meir G.-Studiengang Psychologie Universität Bremen v reviji Sucht-Gefahren 1989:

»Preučevanih je bilo 437 hazarderjev iz 54 skupin za medsebojno pomoč, ki se imenujejo podobno kot anonimni alkoholiki, anonimni gamblerji (hazarderji). Primerjava med tistimi, ki so si priskrbeli denar za igranje nezakonito in teh je bilo 54.5% in med tistimi, ki si ga niso priskrbeli nezakonito (po njihovih izjavah), potrjuje tezo o kriminogenem delovanju patološkega hazardiranja.«

Bergler formulira naslednje značilnosti hazardiranja: »Hazarder mora poskusiti svojo priložnost, igranje okupira večino njegovega časa, vlada njegovim interesom in aktivnostim, spušča se v večji rizik, kot ga zmore, je preoptimističen v zvezi s svojo igro, se nikoli ne uči iz izgub in se ne more ustaviti, ko dobiva. V igri išče posebno vznemirjenje.«

Roy Custer, Lorenz - (Acta psychiatrica scandinavica 1989): »Osebe s patološkim hazardiranjem so izkazovale signifikantno višje točke na skali psihotocizma in nevroticizma na Eisenckovem osebnostnem vprašalniku, kot kontrolne osebe.«

Zasvojenost s hazardiranjem se v raznih člankih znova in znova povezuje z afektivnimi in osebnostnimi motnjami. Nekateri avtorji jih povezujejo tudi s funkcionalnimi motnjami adrenergičnega sistema. V psihiatrični literaturi so tudi omembe o javno financiranih programih zdravljenja.

Ko navajam te podatke, nočem reči, da so vsi, ki igrajo v igralnicah, zasvojeni, patološki hazarderji. V omenjeni literaturi nisem zasledil analize različnih kategorij igralcev v igralnicah. Med njimi so gotovo tudi taki, ki poskusijo svojo »srečo« in

oddidejo, ko so zapravili za to predvideni denar, ali taki, ki jih zanese v igralnico le takrat, ko jim npr. ob turističnem obisku v kraju, kjer je igralnica, zvito podarijo »brezplačni žeton« itd. Sicer ni podatkov, koliko posamezne kategorije igralcev doprinesejo k prometu, to je k »dobičku« igralnice, sklepam pa, da poganjajo promet v igralnicah in v igralnih avtomatih predvsem iluzorna pričakovanja in obsesivno-kompulzivna privezanost na igranje zasvojenih ljudi.

Psihiatri smo ne samo upravičeni, dolžni smo spregovoriti. Postaviti moramo zahtevo zakonodajalcu, to je državnemu zboru, da v zakon, ki bi legaliziral igralniško dejavnost in igralne avtomate (kar se v predlogu zakona označuje kot »posebne igre na srečo«), da učinkovite mehanizme zaščite ljudi, ki so postali odvisni od hazarda, da se preprečijo njih duševne motnje in finančni propad. Državni zbor naj bi dalje predvidel posebne javne fonde za zdravljenje teh odvisnosti in s tem povezanih psihičnih motenj. To je vprašanje varstva človeka!

Razmišljali pa naj bi in dajali tudi predloge za preprečitev tega zla!

Naj vam predstavim svoje razmišljanje in predloge.

Človek je v svoji odtujenosti vedno iskal nadomestila zadovoljstva, tudi v hazardu, tako kot si je skušal pomagati z alkoholom in drogami in postaja odvisen. Človeške družbe so v različnih zgodovinskih obdobjih nekako uspevale obvladovati tako vedenje z določenimi pravili, običaji, kulti in s podobnim.

Problem se je bistveno spremenil, predvsem se je bistveno povečal s »komercializacijo človekovih odvisnosti«, kot lahko imenujemo intenzivno izdelavo in široko prodajo alkohola in mamil in legalizacijo igralništva. Ta komercializacija odvisnosti se je še posebno razmahnila v družbeno-ekonomskem sistemu kapitalizma. Žal se je pri nas igralništvo začelo že v sistemu realnega socializma in samoupravljanja, kar bi bil za nepoznavalca tega sistema lahko svojevrsten paradoks. To izrabljanje ljudi odvisnih od hazarda (z uporabo raznih podjetniških prijemov, npr. uvajanje

posojilne službe), prinaša lastnikom igralnic in igralnih avtomatov ogromno denarja, ki ga lahko le človeku odtujena država in odtujena ekonomska veda štejejo za dobiček. V resnici dobička ni, so pa velike izgube, neposredne in še hujše posredne.

Zaradi uničujočega učinka, ki sledi, če postane človekova odvisnost (ali nagnjenost k odvisnosti) predmet organizirane komercialne dejavnosti, je treba tudi s psihiatričnega stališča nasprotovati, da bi igralništvo in igralni avtomati ostali legalni predmet podjetništva. Niti zasebnik niti država naj ne dobe licence za opravljanje take dejavnosti! Z drugimi besedami: igralnice in igralne avtomate (avtomate za denar) naj se prepove!

Obstajajo tudi drugi razlogi za tako prepoved: sociološki, humanistični, religiozni - v tej zvezi naj omenim, da je veliki indijski voditelj M. Gandhi iz teh stališč

utemeljeval prepoved iger za denar, ki jih je kolonialna Anglija širila med Indijci.

Dovoljene naj bi bile le klasične igre na srečo, kot so tombole, loterije, športna stava, skratka igre, ki s svojimi pravili vendar nadzirajo hazarderske strasti in impulze. Med ljudmi pa bodo ostale tudi igre, kot so primorska pandula in še druge, ki so kot rečeno »nedolžne« in si jih je nemirni človek izmislil, da bi si tešil taka nagnjenja.

Če si bomo v tem smislu razjasnili problem, bodo naši argumenti prepričljivejši in bo razum in pogum mogoče prevladal nad močjo finančnih interesov tistih krogov, ki stoje za igralnicami in ki danes s hudo medijsko propagando poneumljajo našo javnost in posredno izvajajo pritisk na državni zbor, da bi igralništvo ostalo legalna dejavnost.

PRENOVA LANTHIERIJEVEGA DVORCA - KOMENTAR

Prijetno sva bili presenečeni, ko sva v majski številki Vipavskega glasa v prispevku dr. Bogomirja Kovača: *Projekt palače Lanthieri* prebrali komentar oziroma že kar oceno (določenih segmentov) povzetkov občinske strategije, poimenovane *Od kulturne identitete k razvoju*.

Omenjeno brošuro smo poslali dr. Bogomirju Kovaču kot strokovnjaku in predlagali razgovor na temo ključnih razvojnih vprašanj, vendar pa do tega ni prišlo.

Glede na to, da dr. Bogomir Kovač svoj prispevek celo gradi in razvija iz postavljenih izhodišč v občinski strategiji, smatrava za potrebno, da opozoriva na nekatere napačno razumljene trditve. Hkrati s prispevkom ponovno utemeljujeva stališče strokovne službe Zavoda in s tem tudi odgovarjava na prispevek dr. B. Kovača.

Nam, ki se že nekaj let ukvarjamo z iskanjem primerne razvoja občine Ajdovščina in ob tem dobro poznamo vse prednosti in pasti v tem prostoru, že ob

hitrem branju prispevka dr. B. Kovača manjka temeljni element - vir slehernega razvoja: to je ČLOVEK, oziroma LJUDJE. Kdorkoli je vestno prebral našo strategijo, je lahko razbral, da vse izhaja iz človeka in vodi k človeku. Zato smo v začetku zapisali besede, ki jih je izrekel Boštjan M. Zupančič: *Tako na skupinski kot na posamični ravni človek potrebuje preseganje danega, ali pa se bo uničil.*

V sklepu smo opredelili glavni strateški cilj, kako **ohraniti ravnotežje med naravnim okoljem in človekom**, kar omogoča kvalitetno razvijanje ugotovljenih prednostnih področij naše občine - prostora.

Kako pomemben je človek, je ugotovil tudi dr. Kovač, ko govori o značilnostih dosedanjega razvoja turizma v Vipavski dolini - le da odgovore ne izpelje do konca.

Program, ki ga predlagava in sva ga že večkrat predstavile ožjemu in širšemu krogu prebivalstva Vipave in širše okolice,

poskuša reševati prvenstveno človeka na dolgi rok. Prav zaradi alarmantnega stanja in pomanjkanja vseh vrst znanj sva toliko pozornosti posvetili uvajanju novih možnosti za izobraževanje - ali kot ugotavlja dr. Ana Kranjc iz obstoječih podatkov in možnih scenarijev razvoja, da 70% ljudi v Vipavi ne bo imelo več kaj početi s to izobrazbo.... Ali kot je poudaril g.Padraig Flynn, komisionar za zaposlovanje, industrijo in socialne zadeve Evropske Skupnosti na letošnji konferenci "Sustaining growth in Europe" v Limericku na Irskem: "Razvoja - ekonomskega in socialnega, ne moremo več ločevati. Ugotavljamo, da bo 80% podjetij v državah Evropske skupnosti v štirih do petih letih potrebovalo nove tehnologije, kar je povezano z novimi znanji, novimi usposabljanji in izobraževanji. Celo ljudje z ustrezno izobrazbo, visoko kvalificirani, bodo izgubljali svoje delo, v kolikor se ne bodo stalno prilagajali novim izzivom in se stalno izobraževali". Kot vemo, bodo morali ljudje, ki danes prihajajo v poklic do svoje upokojitve, povprečno štirikrat povsem spremeniti vsebino svojega poklica. Da bi te prestopne opravili uspešno, jim ne bodo zadostovale samo izkušnje, marljivost in inteligenca. V geslu: "Učiti se vse življenje," je zato potrebno videti resnično možnost, ne pa grožnjo.

Nadalje: pred samo primerjavo možnih razvojnih scenarijev, Kovač postavi v ospredje premajhen poudarek turizmu v kontekstu celotne razvojne strategije. Dr. Kovač velikokrat v prispevku omenja naravno in kulturno dediščino, nikjer pa ni omenil, da ima le-ta tudi povsem določene omejitve. Odveč je poudarjati, kaj bi masovni turizem pomenil za ta specifični prostor.

Zmajarstvo ima določeno prednost prav zaradi naravnih danosti (ugodni spusti in zračni tokovi) - kar je spet pomembno za padala in zmajarje brez motorjev. Samo po sebi je razumljivo, da se bodo morali hrupni alternativni letalci prilagoditi splošnim zahtevam.

Prav tako se ne moreva strinjati z ugotovitvijo, da vinska cesta nima

konkurenčnih prednosti, saj je v vladnem projektu vključena kot del vseslovenskih vinskih cest.

Kulturno krajino vipavskih vinorodnih okolišev je stkala posebna klima in človek, kar se jasno vidi tudi po pridelanem vinu (različnost).

Pri celotnem prispevku pa najbolj moti nejasnost predloga igralništva kot najperspektivnejše dejavnosti za revitalizacijo Lanthierijevega dvorca.

Enkrat je igralniški dejavnosti dana središčna vloga pri razvoju vipavskega turizma, drugič lahko spet preberemo, da igralništvo v vsakem okolju dopolnjuje ostalo turistično ponudbo.

Poleg tega nas dr. Kovač seznanja, da "ameriški tip igralništva temelji na odprtem in relativno množičnem obiskovanju igralniških centrov. To pomeni določeno ekološko (prometno, hrupno...) obremenitev mestnega okolja, saj sprejema turiste predvsem ponoči in na obrobju starega mestnega jedra".

Kaj bo drobna trška struktura z dvorcem v središču pridobila z množičnimi turisti, ki prihajajo ponoči?

Neutemeljena je povezava igralniškega turizma z ostalimi alternativnimi... Igralniški gost sodi v posebno ciljno skupino, njega bolj malo zanima okolica, naravne in kulturne znamenitosti. Ali kot pravi strokovnjak marketinga dr. Andreas Udvarhelyi, mednarodni svetovalec za turizem: "Igralniški gosti so normalno popolnoma drugačna ciljna skupina v primerjavi z družinsko ali v kulturo usmerjenimi gosti. Eden izmed redkih primerov take kombinacije je področje Lake Tahoe v zahodnem delu ZDA. Problem je tudi v trajanju bivanja: igralniški gostje ostajajo v povprečju en dan - do maksimalno treh dni, kar je relativno malo."

Ne vzdrži primerjava z Las Vegasom, ki se nahaja v puščavi, Lanthierijev dvorec pa v osrčju Vipave, kot se je izrazil bivši predsednik KS, g. Princes.

In še nekoliko prostorskih primerjav: Oba predloga se namreč ukvarjata z dokaj omejenimi površinami, pritličje osrednje stavbe (s kapelo vred) meri 600 m² in je

v celoti obokano - vsi se strinjamo, da je najprimerneje za trgovsko in gostinsko dejavnost. Prav tako vsi ugotavljamo, da v Vipavi kot širši okolici primanjkuje kvalitetnih ležišč, za kar so zelo primerni gospodarski objekti za osrednjo stavbo, dobro bi se dopolnjevali z nekaterimi drugimi javnimi lokali.

In tako nam za tako "sporne" neprofilne dejavnosti ostane nadstropje osrednje stavbe-celih 600 m² površin, od katerih meri osrednja dvorana 122 m². Ob tem je potrebno poudariti, da kljub tolikim javnim objektom Vipava danes nima nobenega večnamenskega prostora za manjše prireditve. In še to: podatki kažejo, da postaja dandanes izobraževalna industrija ena od najintenzivneje rastočih industrij (poleg telekomunikacijske, medicinske in industrije prostega časa).

Prav v povezavi z izobraževanjem pa se lahko vprašamo, zakaj je tovarna zdravil Krka pred kratkim odprla nov izobraževalni center za potrebe svojih kadrov. V centru so velika konferenčna dvorana s 60 sedeži in številne učilnice za dodatno strokovno, jezikovno ali računalniško izobraževanje. Krkina uspešnost, ki se kaže v nadpovprečno velikem dobičku in izvozu kar 70% izdelkov prek 70 dežel, dokazuje pravilnost strateškega izobraževanja kadrov. Glede lokacije: vsakršno primerjanje s kongresnimi centri Ljubljana, Bled ali Portorož je neutemeljeno. Vemo, da se za

posamezne vrste izobraževanj iščejo lokacije, ki niso v že obstoječih centrih, ampak na podeželju, če temu tako rečemo. Sporna pa se nama zdi lokacija še enega casinoja na razdalji niti ne tridesetih kilometrov (Nova Gorica - Vipava). Velike pomisleke o tem ima tudi prej omenjeni strokovnjak.

Za konec se velja ponovno vrniti k občinski razvojni strategiji, kjer sva zapisali, da je za uresničitev optimističnega scenarija razvoja potrebno vzpostaviti RAZVOJNO KOALICIJO, ki pomeni sodelovanje zainteresiranih subjektov pri razvoju. Nikakršnega koraka v razvoju naprej ne bomo dosegli brez vključitve večine ljudi, brez ugodne klime v kraju, v smislu "THINK POSITIVE".

Uspešnost nekega projekta se žal ne meri samo v obdobju enega do petih let dobrega poslovanja, ampak je odvisna od vrste faktorjev - za naju ne samo z debelejšimi denarnicami, ampak tudi z večjim duhovnim blagostanjem in zadovoljstvom zaposlenih, kakor tudi širšega kroga prebivalcev, v tem primeru Vipave.

S tem prispevkom in z organizacijo strokovne razprave o primernosti vsebine Lanthierijevega dvorca, 23. septembra v Vipavi, (kamor sva povabili tudi dr. Kovača) poskušava dati še zadnje kamenčke mozaika Vipava, za katerega pa smatrava, da ima poleg strokovnjakov odgovornost tudi vsak Vipavec.

ZAVOD ZA DRUŽBENO PLANIRANJE

Iris Suban

Tatjana Renar

PREDLOG ZA SMOTRNO IZKORIŠČANJE PROSTOROV LANTHIERIJEVEGA DVORCA

K številnim idejam, ki se nizajo v zvezi z Lanthierijevim dvorcem bi rada dodala še svoj kamenček.

Sem likovna pedagoginja s 13-letnimi izkušnjami, delno na OŠ Col, zadnja leta pa imam hkrati za pol. del. čas status svobodne kulturne ustvarjalke. Pri tem sem pred štirimi leti ustanovila Otroški likovni atelje Metulj, kar pomeni, da v svojem in soprogovem domačem ateljeju vodim kreativne likovne delavnice za otroke.

Rezultati mojega dela so številna strokovna priznanja in nagrade v državnem merilu, ki so bile dodeljene tako otrokom kot meni.

Pri delu, ki ga opravljam, opažam vrsto problemov in pomanjkljivosti, zaradi katerih se dela ustvarjalnim otrokom velika škoda.

Zato predlagam:

V Lanthierijevem dvorcu naj se ustvari kreativna likovna delavnica, k temu prostoru pa naj pripada še nekaj prostorov (kabinet, prostor za vodo, skladišče, WC).

- V tem prostoru bodo ustvarjali otroci pod vodstvom strokovno usposobljenih mentorjev. Zanimanje za to je v teh krajih izredno.

. V tem prostoru bi strokovnjaki vodili likovne tečaje za srednješolce, ki se pripravljajo na sprejemne izpite na Fakulteti za arhitekturo, Likovno akademijo ali na Šolo za oblikovanje. Zanimanje za take tečaje je izredno.

- V tem prostoru bi strokovnjaki vodili likovne tečaje za odrasle, ki si želijo ustvarjati. Lahko bi bili to tečaji risanja, slikanja, grafike, kiparstva, keramike itd. Tudi za to obstaja zanimanje.

- Lahko bi nudili prostor otroškim likovnim kolonijam, kjer naj bi pod strokovnim vodstvom ustvarjali otroci iz slovenskega ali celo mednarodnega prostora. Vipava in okolica je s čarom svoje arhitekture pravi likovni izziv.

- Če bi bil prostor primerno velik in funkcionalno urejen, bi bilo to čudovito otroško likovno razstavišče- otroška galerija ali če hočete - muzej otroške likovne umetnosti. Tega Slovenija še ne premore, kar je velika škoda. Otrok namreč ne smemo podcenjevati in njihova dela odrinjati na šolske hodnike, kajti otroci so umetniki.

V državnem in mednarodnem merilu obstaja vrsta izredno kvalitetnih razstav otroške kreativnosti. Zakaj te razstave ne bi gostovale tudi v Otroški galeriji v Vipavi? Poleg tega bi prirejali razstave del, nastalih v likovnih kolonijah, tečajih in delavnicah...nastajala bi stalna zbirka, koristna za vse, ki se ukvarjajo z vzgojo, s študijo otroške kreativnosti, umetnostjo, psihologijo itd.

In še in še...

Samo strokovnjaka bi bilo treba, ki bi vse to vodil z ustrežno mero entuziazma, ekonomičnosti in strokovnosti.

Zakaj bi odrekli otrokom tisto, kar jim pripada?

*Silva Karim
likovna pedagoginja*

EN KORAK, NE DVA

Kaj je v ozadju, kakšno mišljenje, kakšno pojmovanje, kaj vendar, da kdo razume, da lahko, morda celo, da naj bližnjemu dela, kar mu je v hudo? Kakor da je edino merilo, kaj si o dobrem ali slabem predstavlja povzročitelj in če si, da mu je kaj v krepost ali pa če meni: "Saj vendar meni ni v škodo," neverjetno, kakor da je s tem stvar rešena. Kdor ne sliši in ne razume, ko ga prosiš: "Bodi človek, ne prasica," kaj lahko še od njega pričakuješ? V poučnem hecu je dotični začel bežati, ko je s prižnice zaslišal glas: "Umaknite se

vsi v stran, da vržem bukvi vanj," in se tako izdal. Od takrat se ve, da je v takih primerih treba še bolj goreče klečati. Poleg tega mi je bilo potrebno dati vedeti, naj ne mislim, da bom s tem, če kaj rečem, kaj dosegel. A še kaj se skriva. Morda to, da sem že tako preveč povedal, samo še malo, morebiti bi se me dalo izzvati, da bi pred koga stopil in mu povedal svoje. Končno bi me bilo mogoče učinkovito osmešiti. Kar vidim, kako nedolžno bi kdo izgovarjal: "Kaj vendar hoče, pomagajte, nič

hudega sluteč me je na vsem lepem napaaa...del."

Nedolgo po tem, ko je bila moja prošnja po razrešitvi (nekaterih) krščanskih dolžnosti izrečena, nas je pri službi božji, v okviru nagovora božjemu ljudstvu, menda prav naj bi bilo jemati kot Cerkev, poučila naslednje: Kdor se drži Cerkve, se mu ni treba bati, da bi izgubil občutek za prave vrednote, kdor pa se od nje oddalji, se v njegovo ravnanje naselijo zmote, zablode in krivičnost. In naprej: Ni torej čudno, da imamo v našem narodu tolikšen nered od kraj, brezboštva, umorov in samomorov, razvez in drugih razpuščenosti. Ker je bila moja beseda jasno znana, ni moč karkoli okrog posredovane vsebine reči tako, kakor da gre mimo žive pričujoče stvarnosti izražene sporočila! Globoko sem pretresen in prizadet. Kakšna nepoštenost! Da se mi bo samo Cerkev postavila nasproti kot tisto, s katero sem s svojo besedo v navzkrižju in mi torej kaj drugega, "vi, ki se le nje držite", niti nimate reči, ne, tega si pa nisem mislil.

Kako željan sem pravičnosti. Potrebujem jo bolj, kakor v suši rastline vodo. Bolje je umreti, kot živeti brez nje, brez tega, kar nas v kateremkoli odnosu zavezuje. Moj bližnji bo namreč tisti, ki bo lahko predme stopil in Bogu rekel: "Kaj dela ta tukaj? Lačen, žejen... sem bil in..." Zato mi je še kako potrebno vsakega jemati resno in ga spoštovati. Kakor mi je ta zavezanost v breme, mi je tudi od Boga podarjeno dostojanstvo in to vsakemu, da ne bi kdo koga pohodil, ko bo tekel nebesom naproti. To je ozadje, ki pojasnuje moj odgovor na prijateljsko sporočilo: Ne jemlji si k srcu vsega, kar ti kdo neiskreno naslavlja. Ne morem vedno vedeti, kdaj je iskreno, v vsakem občudujem in cenim vsako hrepenenje po dobrem in zato me vedno in povsod vsaka naša poteza, toliko bolj, če se poraja zaradi moje drže in prepričanja, nagovarja. Na vas pa je, da tega ne zlorablajte. Torej: imam že razlog, če se kdaj kislo in nezaupljivo držim, saj verjetno tudi vam ni do tega, da bi okrog vriskali in se smejali, kadar... no, že pride kdaj. Tudi mi ni nihče pojasnil, kako se stvari rešuje načeloma. Recimo: "Oprosti,

dragi moj, ampak tvoja krščanska dolžnost je biti pol tič pol miš, pri tem ti nimamo kaj." "Krščansko občestvo te sprejema z velikim veseljem," pravite krščencem. Ko vas bodo kaj zaprosili ali vprašali, pa boste šli kar mimo. Ali jim ne lažete? V pojasnilo moji drži, naj bo Bogu potoženo, če me že drugače ne morete razumeti, da me kar med brezbožneže in pokvarjence uvrstite, naj bo, razkrijem del moje duhovne intimnosti: O tisti odločilni dobi, ko sem v sebi zbiral ves potencial življenjske moči, da ga oplemenitim, lahko rečem: Prelomiti kalečo rastlino. zgleda nedolžno, a laže obstane drevo, ki mu neurje pobere dve tretjini krošnje. Vedel sem že takrat, kakor vem danes: Tako se vendar ne dela. Okrog me je prinesel še spovednik in mi dal neumen nasvet, kako bo vse lepo in prav, če se tiho potrpi. Danes šele vem: ena je pot do miru, vodi preko pravičnosti in odgovornosti, ne pa prikrivanja. Ni mi do tega, da se kdo iz mene norčuje in se pred mano gre kristjana, da bi mi povedal, da nič zato, če mi je kaj slabega storil. Odstopil sem torej in vam dal prostor, pa me mati preganja, naj se vendar dam na razpolago, da se bo kdo lahko izživljal in naj grem k maši. Prekoračila je mejo, ko me sili k stvarem, kjer je prizadeto moje dostojanstvo in mi trpi čut pravičnosti. Tega bi si ne smela dovoliti. Kaj strašim, mi je celo prejšnjič nekdo pripomnil. Kako pa si vi predstavljate? Enkrat samkrat, ko zaradi koga izmed vas nisem smel ali nisem mogel v cerkev, pa bi, a v miru, še kako rad, bo veljalo več, kot vse, kar sem hodil in če poleg tega vzamem nase še ponižanje, da me lahko tudi psom vržete, da ne bom delal nečasti izmišljenim čednostim, potem je menda logično, da ne pride v poštev, da bi kdo kako odpuščanje pred Bogom spominjal. Menda vam ni bilo prav, da nisem prejšnjič nič konkretnega povedal. Upošteval sem, kar se ve: kako tuja človeška nesreča in stiska rada spravi zadovoljstvo na obraze, začuda, spominjati na to, kaj naj bi bilo prav in kaj ne, pa marsikoga v slabo voljo. Zakaj ste torej hoteli imeti več? En korak je dovolj, odprl sem mnogo vprašanj, do katerih je najprej

treba biti pošten, sicer je drugi, kot bi metal bisere med svinje.

Če napak ravnam, povejte, da napak, ampak jasno in utemeljeno, meni in ne tako brez vsakega posluha, samo da je, če pa prav, potem ne mi brani.

...Ah, v prazno se naprezam. Kaj mi pomaga jasna beseda, če se mi pa vsak lahko smeji. Nekaj drugega bi se zato lahko iz tega vsi naučili: Starši! Svoje otroke puščate, da jim duhovniki kvarijo dušo s tem, da jih, kakor mnogokrat tudi vi sami, k iskrenosti, dobroti in odgovornosti nagovarjajo. Kaj ste "zmešani"? Tako krivico so meni starši storili, namesto da bi me naučili, kar je mladega človeka naučiti potrebno: naj se čimbolj brez vesti skozi življenje "zgoni." Koliko hudega bi mi prihranili. Danes bi lahko bil zgleden kristjan v ponos celi vipavski fari. Ne bi se mi bilo potrebno meniti na glas bližnjega, le Cerkve bi se držal. Raje bi sam prebiral, kako se tisti, ki sem ga prizadel, muči, da dobi malo zraka za dušo in se veselil, kako ga bom skupaj z vami tako še lažje pohodil, tako pa... preklete, moram jaz to pisati, Saj je še čas, da se spreobrnem? Najprej mi ni do tega, da bi komu povzročal trpljenje, tistim pa, ki so meni škodili: enkrat ima človek vrata srca na stežaj odprta, nikoli več jim torej ne morem vrednot "posrat in poscat", kakor so jih meni. Ostalo pa, kaj je proti temu? Nič! Oprostite, malo kruto sem povedal, a kako naj bi, zato tudi ne bom črtal. "Kaj pomaga iz besed obleka, naj je grda ali lepa, spoznanje zame blu je grenku, kaj je gledat treba, kako sem reku." (iz neznane pesmi)

"Mi smo ga razumeli, a hvalabogu, da ga ljudje niso," je dejala neka gospa. Vedno in povsod je isto, brez izjeme: gre za "brezbožne brezverce", njihove revolucije in umore ali za najbolj prave pravoverce Boga Abrahama, Izaka in Jakoba, ki so se

zaradi nedotakljivosti spodobnosti in pravovernosti dotaknili in ubili samega Božjega sina. Vse izhaja iz sklepa: Kako naj ima kdo spodobnost in resnico v rokah, če nimaš prej človeka pred sabo zvezanega, da ga kdo ne bi slišal in razumel. Kdor govori, razkriva razliko med dobrim in slabim, ali ni zato bolje tega prepustiti življenju, ki brez težav sprejema krivičnega, kakor da je pravičen, in pravičnega, kakor bi bil krivičen. Spretno, kajne? Zato se mora prav tu vse začeti, začeti zaradi tega, ker se tako prepogosto prav tu vse konča. Ne gre za to, pove kdo neuko ali učeno; še najmanj, koliko je za to primeren in ali je tega vreden; ne gre za to, kdo je, kaj ima ali kako si upa; tudi ne, kaj bodo ljudje rekli, bodo razumeli ali ne; niti za to: saj ne bo imel nič od tega. Pač pa, ker mora, ker nihče ne uide odgovornosti, pa če se pod zemljo skriva (umre).

Ker sem med vami opazil tudi te, ki si iskreno prizadevate, da bi bil svet za vse človeka vrednejši, se čutim, da bi lahko koga od vas s to vsebino prizadel. Nikar. Če povem s primero: saj izdajalcev ni potrebno, da je vseh dvanajst, da te na križ spravijo, že eden je lahko dovolj, pravzaprav, še tisti je preveč.

Od srca se zahvaljujem, da Vipavski glas med pomembnimi vsebinami o zgodovini, kulturi, politiki, o vremenu in razsvetljava nudi zatočišče tudi temeljni pravici in dolžnosti do sporočanja. Vsebinam, zaradi katerih osebe ljubijo, upajo, sovražijo, živijo in umirajo. Tako, da pristopi k meni skoraj tujec, kakor da se že od nekdaj pozna in kakor da je razumel vse, sramežljivo pripomni: "Tako je, a si tega ne bi upal povedati." Kmalu za njim pa kdo, ki bi rekel, da ga poznam, a če nima sorodne izkušnje, kakor da ne ve, o čem teče beseda. Zanimivo, kaj je v človeku, kdo ve, pa eden zraven drugega živimo.

Jurij Fajdiga

* * *

VREMENSKO POROČILO

	<i>VIPAVA</i>	<i>NANOS</i>
MAJ	130.8 l/m ² dežja, 10 deževnih dni, 5 neviht, 14 ros - brez toče.	148.5 l/m ² dežja, temperature tudi do 20 C.
JUNIJ	132.7 l/m ² dežja, 14 deževnih dni, enkrat malo toče, 6 neviht, 12-krat rosa. V noči od 10. do 11. močna burja.	163.9 l/m ² dežja, temperature do 24 C, precej grmelo.
JULIJ	30.9 l/m ² dežja, izredno sušen, 4 deževni dnevi, 5-krat nevihta, od tega dvakrat brez dežja. Le 3-krat rosa v začetku meseca.	100.9 l/m ² dežja, padala je toča, ki je naredila precej škode. Temperature do 28 C.
AVGUST	182.1 l/m ² dežja, 13 deževnih dni (2x majhne kol.), 7 neviht, rosa 3-krat konec meseca. 25.8. strela ob 4 ^h zjutraj udarila v dimnik Jožke Krhne.	197 l/m ² dežja, temp. zelo visoke, tudi do 31 C.

Kje pa vas čevljev žuli?

Najbrž nas bo žulil kar precej! Edina prodajalna čevljev v Vipavi se je spremenila v mesnico - klobas pa si že ne bomo obuvali. Naš dobri prijatelj in prijatelj naših čevljev in nog - Počkar s sinom se je moral ukloniti preveč zahtevni lastnici lokala. Ona pač živi v Ljubljani, in če je Počkar moral zaradi predrage najemnine zapreti svojo delavnico, nje čevljev že ne bo žulil!

Knjižnica se je vselila v prepotrebne in dovolj dolge in široke prostore. Sedaj jo imamo v stari šoli. Ljudje pravijo, da bo morala doživeti še eno selitev - da bo "povišana" v prvo nadstropje! V pritličje da bo prišla šivalnica - saj davkoplačevalci ne želijo lesti po stopnicah gor - in bale blaga da so težke! Ne vem, nisem jih še prenašala, knjige pa vem, da niso lahke, saj sem po poklicu knjižničarka. In končno- uporabniki knjižnice smo tudi davkoplačevalci, saj so nam obdavčili prav vse, kar se je dalo!

Naša draga kinodvorana je res v žalostnem stanju. Saj končno ni nič hudega, če so sedeži popisani in počeckani - zaradi tega vseeno lahko na njih sedimo, in ker so se podpisovali ljudje od drugod in iz drugih časov, podpisi imajo ali pa bodo imeli zgodovinsko vrednost. Stranišča v kinu pa potrebujemo v sedanjem času, menda so kar v žalostnem stanju. Tudi platno in vse drugo...

Kaj naj rečem o "Vipavski trgatvi?" Po vseh kotih je deževalo - le da je bil dež smrdljiv (tistih nekaj kemičnih stranišč je bila le kaplja v ...) in snežilo - jogurtovi lončki in plastični krožniki...

Vendar je vse dogajanje bilo sicer kar zelo zanimivo, organizacija je bila v redu, in smo ... prestali.

Skrivnostni napis zmedenca na "cerkvi" je tudi razburil duhove. Možakar, ki je to pisal, ni bil posebno pameten, ne posebno pismen. Sonce bo posvetilo in dež bo opral in pozabili bomo, čeprav se je nekdo, ki ni bil nobenega boljšega dejanja zmožen, hotel ovekovečiti. Vendar bo njega zgodovina pozabila, tistih, ki so cerkev zidali in poslikali, pa ne....

Nada Kostanjevic

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 20.5.1993 DO 30.9.1994:

Danica Božič	Kreljeva 4	1.000 sit
Jurij Fajdiga	Na Hribu 6	3.000 sit
Francka Ferjančič	Na Hribu 20	1.500 sit
Francka Ferjančič	Vojkova 5	1.000 sit
Sonja Marc	Ob Beli 3	1.000 sit
Parte d.o.o.	Žapuže 105	5.000 sit
Marija Pavlin	ul. Vojana Reharja 6	1.000 sit
Angel Rehar	Pod gradom 7	1.000 sit
Ana Rešeta	Goriška c. 35	1.000 sit
Družini Seljak	Vojkova 10 in 11	2.000 sit
Martin Silvester	Ljubljana	1.000 sit

	SKUPAJ:	18.500 sit

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

28. številko je v celoti plačalo Turistično društvo Vipava. Najlepša hvala!

VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
SEPTEMBER 1994
540 izvodov

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vera Poniž, Nada Kostanjevic,
Cijan Štoka, Peter Vrčon, Franc Cerovšek, Ivan Princes, Mirjam Graovac
in Marija Ceket - lektorica.

Naslovno stran je pripravil Branko Tomažič

Ilustriral: Marko Andlovic

Tisk: Papirna galanterija SEDMAK, Ajdovščina

